



# **JAARVERSLAG**

# **2016**

## INHOUDSOPGAVE

### VOORWOORD

#### 1. GEVOLGEN PROVISIEVERBOD

- 1.1 EVALUATIE PROVISIEVERBOD
- 1.2 RECHT OP PREMIE-INCASSO
- 1.3 ONAFHANKELIJKHEID
- 1.4 LEVEL PLAYING FIELD
- 1.5 POSITIE SERVICEORGANISATIES
- 1.6 ADVIESKOSTEN

#### 2. WETGEVING

- 2.1 WIJZIGINGSWET FINANCIËLE MARKTEN 2018
- 2.2 WIJZIGINGSBESLUIT FINANCIËLE MARKTEN 2017
- 2.3 WIJZIGING WFT TER IMPLEMENTATIE VAN DE RICHTLIJN VRZEKERINGSDISTRIBUTIE
- 2.4 WET TRANSPARANT TOEZICHT FINANCIËLE MARKTEN
- 2.5 ALGEMENE ZORGPLICHT
  - 2.5.1 Geschiedenis algemene zorgplicht
  - 2.5.2 Evaluatie algemene zorgplicht
- 2.6 WIJZIGING TIJDELIJKE REGELING HYPOTHECAIR KREDIET
- 2.7 HERZIENING WFT
- 2.8 IMPLEMENTATIE RICHTLIJN KREDIETOVEREENKOMSTEN (MCD) IN WFT EN BW
  - 2.8.1 Geschiedenis
  - 2.8.2 Consultatie van de Implementatiewet
  - 2.8.3 Wetgevingstraject 2016
- 2.9 IMPLEMENTATIEBESLUIT KREDIETOVEREENKOMSTEN (MCD)
- 2.10 WET IMPLEMENTATIE VERORDENING ESSENTIËLE INFORMATIEDOCUMENTEN
- 2.11 BEKOSTIGING FINANCIËEL TOEZICHT
  - 2.11.1 Terugblik
  - 2.11.2 Kostenkader 2016
  - 2.11.3 Kostenkaders 2017-2020

#### 3. VAKBEKWAAMHEID

- 3.1 OVERZICHT ONTWIKKELINGEN 2013, 2014 en 2015
- 3.2 ACTIES GEZAMENLIJKE BRANCHEORGANISATIES 2016
  - 3.2.1 Analyse vakbekwaamheidsbouwwerk
  - 3.2.2 Consultatie PE-actualiteiten
  - 3.2.3 Consultatie Wijziging regeling eind- en toetstermen examens financiële dienstverlening

#### 4. HYPOTHEEKVERSTREKKING

- 4.1 KNELPUNTEN HYPOTHEEKVERSTREKKING
- 4.2 MAATWERK BIJ HYPOTHEEKVERSTREKKING
  - 4.2.1 Geschiedenis
  - 4.2.2 Ontwikkelingen maatwerk in 2016
- 4.3 RENTEMIDDELING
  - 4.3.1 Geschiedenis

- 4.3.2 Ontwikkelingen rentemiddeling in 2016
- 4.4 LEENNORMEN
  - 4.4.1 Loan to Value-ratio (LTV)
  - 4.4.2 Loan to Income-ratio (LTI)
- 4.5 TOETSMOMENT HYPOTHEKEN
- 4.6 STAAT VAN DE WONINGMARKT
  
- 5. STANDAARDPRODUCTEN**
  
- 6. CONSUMPTIEF KREDIET**
  - 6.1 CONSUMPTIEF MEEFINANCIEREN HYPOTHEEKKOSTEN
  - 6.2 LOCKED-UP-SITUATIES
  - 6.3. AFLOSSINGSVRIJE KREDIETEN
  - 6.4 AFM INZAKE CONSUMENTENGEDRAG BIJ CONSUMPTIEF KREDIET
  - 6.5 EFFECTIVITEIT KREDIETWAARSCHUWING
  
- 7. PROTOCOL AFWIKKELING FAILLISEMENTEN**
  
- 8. AUTORITEIT FINANCIËLE MARKTEN**
  - 8.1 BELEIDSREGEL INCIDENT
  - 8.2 WIJZIGING NADERE REGELING GEDRAGSTOEZICHT FINANCIËLE ONDERNEMINGEN (NRGFO)
  - 8.3 RENTERISICO BIJ HYPOTHEKEN
  
- 9. EUROPESE ONTWIKKELINGEN**
  - 9.1 EUROPESE RICHTLIJN INZAKE WONINGKREDIETOVEREENKOMSTEN
  - 9.2 HERZIENING RICHTLIJN VERZEKERINGSDISTRIBUTIE (IDD)
  - 9.3 GROENBOEK FINANCIËLE RETAILDIENSTEN
    - 9.3.1 Doelstelling Groenboek
    - 9.3.2 Reactie Kabinet inzake Groenboek
  - 9.4 ALGEMENE VERORDENING GEGEVENSBECHERMING
  - 9.5 PRIIPS
  - 9.6 MIFID II
  - 9.7 LOBBY OVFD
  
- 10. COMMUNICATIE**
  - 10.1 ALGEMEEN
  - 10.2 LIJST MET PUBLICATIES VAN DE OVFD IN 2016
  
- 11. BESTUUR EN DIRECTIE OVFD**



## VOORWOORD

Voor u ligt het jaarverslag van de OvFD over 2016; we hadden dit jaar een hausse aan nieuwe of gewijzigde wetgeving en het is nog niet voorbij. Je ziet daarbij ook dat Europese Richtlijnen en rechtstreeks werkende verordeningen steeds meer impact krijgen op Nederlandse wetgeving. Het merendeel van de wetgevingstrajecten betrof in 2016 implementatie van Europese regels. In dat kader is de herziening van de Wft ook van belang, omdat het lastig blijkt om sectorale Europese regels te implementeren in een cross-sectorale Nederlandse wet.

Positieve ontwikkelingen ook op het gebied van hypotheekverstrekking met de introductie van een Platform Maatwerk die meer maatwerk mogelijk moet maken. Iets waar de OvFD al jaren voor pleit. In 2016 zagen we ook de lobby in het kader van de evaluatie van het provisieverbod op gang komen. Alle partijen nemen inmiddels hun lobby posities in, de OvFD dus ook!

Ook de lobby op een wettelijke titel voor onafhankelijkheid loopt nog. Stapje voor stapje komen we iets dichterbij een definitie van onafhankelijk advies. In niet minder dan drie belangrijke Europese richtlijnen wordt onafhankelijk advies benoemd en aangegeven dat het belangrijk is dat daaraan onderscheidende eisen worden gesteld. Eisen die goed overeenkomen met het voorstel dat de OvFD heeft gedaan. Hiermee komt dus ook steeds meer druk te staan op Nederland om onafhankelijk advies te definiëren. Belangrijk hierbij zal zijn wat er in 2017 uit de evaluatie van het provisieverbod komt.

### Vooruitblik 2017

2017; een jaar dat voor een belangrijk deel in het teken zal staan van de evaluatie van het provisieverbod. Ook willen we in 2017 proberen om meer invloed te krijgen op de Europese wetgeving. Het is tenslotte belangrijk om bij de bron van wetgeving met de lobby te beginnen. Daarnaast moet het bemiddelingsproces bij hypotheek efficiënter en sneller plaatsvinden. Het is in deze tijd van digitalisering niet meer aan een klant te verkopen dat het twee tot vier maanden duurt voordat een hypotheek tot stand komt. De serviceorganisaties bieden al belangrijke voordelen voor wat betreft efficiency; misschien moeten zij deze cruciale rol om het bemiddelingsproces fundamenteel te veranderen naar zich toetrekken! Een mooie uitdaging voor de OvFD; echte onafhankelijke adviseurs die zich alleen nog maar hoeven te richten op het adviseren van de consument. De consument heeft daar alleen maar baat bij, hij krijgt veel sneller een kwalitatief beter advies én product.

Kortom, ook in 2017 een groot aantal nieuwe uitdagingen, maar hopelijk ook een paar mooie successen!

Veel leesplezier!



Christian Dijkhof  
Voorzitter

## **1. PROVISIEVERBOD EN FLANKERENDE MAATREGELEN**

### **1.1 EVALUATIE PROVISIEVERBOD**

Bij de invoering van het provisieverbod hebben verschillende betrokken partijen - waaronder de OvFD - zorgen geuit over de gevolgen van het provisieverbod op de mate waarin advies toegankelijk blijft voor consumenten. Daarnaast zijn met het provisieverbod enkele flankerende maatregelen geïntroduceerd, onder andere om te voorkomen dat het speelveld tussen adviseurs/bemiddelaars en aanbieders die hun eigen producten verkopen zou worden verstoord. Bij de introductie van het provisieverbod is aangekondigd dat het provisieverbod in 2017 zal worden geëvalueerd.

De OvFD heeft in het kader van de evaluatie in ieder geval de volgende punten:

- (Onafhankelijk) advies moet toegankelijk blijven
- Transparantie van de advies- en distributiekosten op basis van een door accountants gecontroleerd kostprijsmodel is dé grondslag voor een eerlijk, juist en vergelijkbaar inzicht tussen de verschillende distributiekanaalen, maar alleen als deze kosten juist en volledig worden berekend. Over dit laatste hebben wij grote twijfels. De kostprijs van dienstverlening moet worden berekend op basis van het kostprijsmodel, om ervoor te zorgen dat de kosten tussen de verschillende distributiekanaalen vergelijkbaar, juist en controleerbaar zijn. Als het kostprijsmodel niet werkt, dan worden de prijzen door aanbieders dus niet goed en eerlijk berekend.
- Een directe aanbieder valt onder de wettelijke definitie van adviseur, terwijl hij eigenlijk productverkoper is. Wij missen hieronder derhalve de relevante vraag of de consument het verschil ziet tussen pure productverkoop van een directe aanbieder en een onafhankelijk advies en de gevolgen die daaruit kunnen voortvloeien voor wat betreft de passendheid van het product. Ook in het licht van het feit dat ook een directe aanbieder zich adviseur mag noemen.
- Een aanbieder moet de advies- en distributiekosten transparant maken via een separate factuur. Echter, voor wat betreft de kosten van nazorg is geen level playing field tussen het intermediair en aanbieders. Het intermediair moet met zijn klanten prijs- en dienstverleningsafspraken maken over nazorg, terwijl de aanbieder nazorg in zijn productprijs/rente kan versleutelen, want er is geen wettelijke plicht voor aanbieders om hier transparant over te zijn en/of dit mee te nemen in het kostprijsmodel. Wij vinden dit in strijd met het level playing field.

In 2016 heeft het ministerie de evaluatie op het provisieverbod voorbereid. Op 13 juni 2016 heeft de minister een brief naar de Kamer gestuurd waarin hij de contouren van de voorgenomen evaluatie van het provisieverbod schetst. Gelet op de achtergrond van het verbod en de flankerende maatregelen zal in de eerste plaats aandacht worden besteed aan de vraag in hoeverre de gewenste cultuurverandering in de financiële dienstverlening (van product gedreven verkoop naar klantgerichte advisering) heeft plaatsgevonden. De minister wil er daarbij voor kiezen om vooral naar de ontwikkeling van de kwaliteit van advisering te kijken en in hoeverre er nog sprake is van het risico op ongewenste sturing richting aanbieder of product. Daarbij zal ook de reikwijdte van het provisieverbod worden geëvalueerd. In de tweede plaats moet worden gekeken naar de toegankelijkheid van het advies voor de consument. Daarbij zal ook aandacht worden besteed aan de ontwikkeling van de prijs van het advies sinds de invoering van het verbod. Ten derde zal de effectiviteit van het dienstverleningsdocument worden geëvalueerd.

De minister heeft aangegeven dat hij in overleg met diverse belanghebbende partijen – waaronder de OvFD – de evaluatie voor genoemde thema's de komende periode zal uitwerken. De resultaten van de evaluatie zullen naar verwachting in 2017 aan de Kamer worden voorgelegd.

**OvFD:**

- Schriftelijke en mondelinge reacties gegeven op discussiestukken vanuit het Ministerie van Financiën
- Diverse overleggen bij het Ministerie van Financiën, AFM en andere stakeholders
- Reactie op de conceptbrief van de minister gegeven
- Suggesties voor de evaluatie besproken
- Gereageerd op informatie- en persvragen

## 1.2 PREMIE-INCASSO

Het wettelijk recht op premie-incasso bepaalt dat een bemiddelaar in verzekeringen de premies voor de verzekeraar incasseert indien de bemiddelaar en de verzekeraar daarover geen andere afspraken maken. Volgens de minister kan van deze financiële verhouding sturing uitgaan omdat de verzekeraar de bemiddelaar de mogelijkheid kan bieden de geïnde premies voor langere tijd tegen een gunstige rente aan te houden op de rekening-courant. Hierdoor kan een prikkel ontstaan voor een bemiddelaar om vooral in verzekeringen te bemiddelen van verzekeraars die het incasseren van premies gunstig faciliteren.

In de Wijzigingswet financiële markten 2015 was – vanwege het sturingsrisico – een aanpassing van het recht op premie-incasso opgenomen. Het wettelijk recht op premie-incasso zou per 1 januari 2016 vervallen voor verzekeringen die onder het provisieverbod vallen. Deze aanpassing is echter op verzoek van de Kamer uitgesteld tot 1 januari 2017. De reden hiervoor is dat de aanpassing van het recht op premie-incasso bovenop een complex van maatregelen zou komen dat in een relatief korte periode voor bemiddelaars is ingevoerd zoals het provisieverbod en de vakbekwaamheidseisen. Bemiddelaars zouden onder druk kunnen komen te staan om allerlei veranderingen tegelijkertijd te verwerken en dat zou nadelig uit kunnen pakken voor hun dienstverlening aan de consument. Ook werd vanuit de Tweede Kamer de vraag opgeworpen op welke wijze deze aanpassing de positie van de consument versterkt.

De minister heeft in een brief van 13 juni 2016 aangegeven dat de aanpassing van het recht op premie-incasso – net als het provisieverbod – het oogmerk heeft om prikkels weg te nemen die kunnen leiden tot ongewenste vormen van sturing richting een product of aanbieder. De uitkomst van de evaluatie van het provisieverbod biedt misschien ook relevante inzichten die van belang kunnen zijn voor de beoordeling van de aandachtspunten die de Kamer over de aanpassing van het recht op premie-incasso aan de orde heeft gesteld. De minister ziet in de voorgenomen evaluatie van het provisieverbod in 2017 aanleiding om de inwerkingtreding van de aanpassing van het recht op premie-incasso uit te stellen tot het moment dat de Kamer kennis heeft kunnen nemen van de uitkomst van deze evaluatie. Hij heeft daarom het koninklijk besluit tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de aanpassing van het recht op premie-incasso gewijzigd naar 1 januari 2018.

**OvFD:**

- Overleggen ministerie van Financiën en andere stakeholders
- Opstellen en beoordelen procesbeschrijving inzake premie-incasso v.w.b. de standaard SWO
- Schriftelijke reactie op de conceptbrief van de minister gegeven

### 1.3 ONAFHANKELIJKHEID

Het is belangrijk dat de consument inziet hoe belangrijk onafhankelijk advies is en hierover goed en duidelijk wordt geïnformeerd. In Europese Richtlijnen als de MCD, IDD en MiFID II wordt aangegeven dat lidstaten onafhankelijk advies een onderscheidende status mogen en kunnen geven. Het is zelfs belangrijk en essentieel om de kwaliteit van onafhankelijk advies te onderscheiden. Dit blijkt ook uit onderzoek van Wijzer in Geldzaken waarin 48% van de consumenten als nadeel van het inschakelen van een financieel adviseur noemt, dat je niet weet of hij helemaal onafhankelijk is. Een wettelijk beschermde titel geeft de consument duidelijkheid en onafhankelijk adviseurs een onderscheidende toegevoegde waarde.

In 2014 heeft de OvFD het initiatief genomen om te komen tot een basisdefinitie van onafhankelijk advies, met als doel om dit uiteindelijk ook wettelijk verankerd te krijgen; een soort onafhankelijkheidslabel, waarbij het label bepaalt of een kantoor zich onafhankelijk mag noemen of niet. De titel 'onafhankelijk adviseur' krijgt op deze manier dan ook wettelijke bescherming.

Het Onafhankelijkheidslabel wordt als uitgangspunt gebruikt voor de lobby van de OvFD richting de overheid om dit wettelijk verankerd te krijgen. Echter, wetgevingstrajecten zijn lang en onzeker. In april 2015 heeft de OvFD daarom marktpartijen opgeroepen om gezamenlijk een Onafhankelijkheidslabel te ontwikkelen. We hebben bovenstaande definitie daarbij gepositioneerd als uitgangspunt voor de markt, om gezamenlijk een breed gedragen definitie van Onafhankelijkheid te ontwikkelen; een Onafhankelijkheidslabel dat voor de consument duidelijk en eenduidig is en het kwalitatief onderscheidende karakter van onafhankelijk advies laat zien. Helaas blijkt het erg lastig om een breed gedragen definitie te ontwikkelen vanuit de markt zelf. De OvFD neigt daarom toch steeds meer naar een wettelijke titel. Zeker omdat er in 2016 ook concrete aangrijpingspunten waren voor wat betreft een onafhankelijkheidsdefinitie. Zowel de Richtlijn Woningkredietovereenkomsten (zie paragraaf 2.8), als de Richtlijn Verzekeringsdistributie (zie paragraaf 2.3) als ook Mifid II (zie paragraaf 9.6) besteden aandacht aan de kwaliteit van onafhankelijk advies en geven daarmee feitelijk een ingang en leidraad voor een wettelijke definitie.

Ook het kabinet heeft in haar visie op de financiële sector aangegeven dat de toegevoegde waarde van de onafhankelijk adviseur voor een belangrijk deel voortvloeit uit het feit dat hij kan adviseren c.q. bemiddelen in veel meer producten dan een adviseur in dienst van een aanbieder die alleen de producten van die aanbieder kan adviseren.

Volgens het kabinet is er op dit moment geen concrete aanleiding aanvullende maatregelen te treffen ter versterking van de positie van de onafhankelijk adviseur. Flankerend aan het provisieverbod zijn al maatregelen getroffen om zoveel mogelijk te voorkomen dat de onafhankelijke adviseur in een nadelige positie zou komen ten opzichte van banken en andere aanbieders. Maatregelen zoals:

- het verstrekken van een dienstverleningsdocument door adviseurs én aanbieders;
- transparantie van de advies- en distributiekosten door adviseurs en aanbieders;
- aanbieders moeten de kosten onderbouwen aan de hand van een kostprijsmodel;
- aanbieders moeten de kosten van dienstverlening rechtstreeks bij de klant in rekening brengen, net als adviseurs/bemiddelaars.

De OvFD is - zoals hierboven staat beschreven - een andere mening toegedaan en zal hier ook voor blijven pleiten.

We hebben hiervoor nog steeds de website [www.kiesvooronafhankelijkadvies.nl](http://www.kiesvooronafhankelijkadvies.nl), met als doel om consumenten via deze site te informeren over het belang van onafhankelijk advies. Op termijn kan de website verder uitgebouwd worden.

**OvFD:**

- Overleggen ministerie van Financiën, AFM, Consumentenbond en andere stakeholders
- Reacties op diverse consultaties (MCD, IDD en Mifid II) waarin ook gerefereerd wordt aan onafhankelijkheid
- Gereageerd op informatie- en persvragen

#### **1.4 LEVEL PLAYING FIELD**

De OvFD blijft het level playing field tussen (directe) aanbieders en onafhankelijk adviseurs monitoren. Zo blijft bijvoorbeeld in het kader van het provisieverbod eerlijke en duidelijke kostentransparantie van aanbieders via het kostprijsmodel van belang, maar ook zoals in paragraaf 1.1. is aangegeven, het feit dat een aanbieder nazorg in zijn rente/productprijs kan versleutelen.

**OvFD:**

- Monitoren van het level playing field
- Relevante punten besproken met stakeholders
- Standpunt verkondigt middels persreacties en columns

#### **1.5 POSITIE SERVICEORGANISATIES**

Binnen de intermediaire bedrijfstak spelen serviceorganisaties een steeds belangrijkere rol. Inschatting is dat inmiddels meer dan 90% (in 2010: 72%) van de onafhankelijk advieskantoren is aangesloten bij een of meer serviceorganisaties (ketens en serviceproviders).

De OvFD is van mening dat serviceorganisaties belangrijk zijn voor de positie van onafhankelijk adviseurs, dat ze door efficiency en schaalvoordeel een positief effect geven op het rendement van onafhankelijk adviseurs en dat ze een maximaal open markt genereren hetgeen direct van belang is voor het aanbod. Het beperkt ook de mogelijkheid voor aanbieders om hun kosten of de rente te laten oplopen, omdat een ongezonde prijsstelling direct leidt tot toestroom van nieuwe aanbieders die via de samenwerkingsverbanden snel en tegen lage kosten een breed distributienetwerk tot hun beschikking kunnen krijgen. Het beste bewijs is de hypotheekmarkt, waar de concurrentie in 2015 en 2016 fors is toegenomen met als positief gevolg dat banken gedwongen worden de rentemarges te verlagen. Serviceorganisaties spelen daarin een doorslaggevende rol.

Consumenten ervaren het voordeel van deze werkwijze in de intermediaire keten dus misschien niet direct, maar indirect des te meer. Het concrete voordeel voor de consument zit in een goedkoper tarief door de betere marktwerking, de grotere inkoopmacht of als de efficiencywinsten worden doorberekend in de premie of hypotheekrente. Als het assortiment waaruit gekozen kan worden groter is, leidt dit bovendien tot een beter passend product.



Een goede samenwerking in de intermediaire keten is dus voor alle partijen van groot belang, maar nog het meeste voor de consument; zonder serviceorganisaties versmalt het aanbod, loopt het kwaliteitsniveau achteruit en heeft hij uiteindelijk veel minder keuze. Een goede samenwerking tussen onafhankelijk adviseurs en serviceorganisaties leidt tot een dominante intermediaire marktpositie.

Het bestuur van de OvFD vindt het belangrijk om nog meer aandacht te vragen van politiek en stakeholders voor de belangrijke positie die serviceorganisaties innemen en de voordelen die ze hebben:

- voor de toegankelijkheid tot onafhankelijk advies;
- voor de consument;
- voor de concurrentie op de markt.

**OvFD:**

- **Positie en rol van de serviceorganisaties besproken met stakeholders**
- **Belangrijke rol serviceorganisaties in perspublicaties en interviews benadrukt**

## 1.6 ADVIESKOSTEN

De Consumentenbond heeft in maart 2016 een artikel in de Geldgids gepubliceerd "Tussenkomst adviseur bij kleine aanpassingen hypotheek onnodig", waarin staat dat hypotheekvertrekkers klanten bij eenvoudige aanpassingen van de hypotheek niet eerst voor advies naar een tussenpersoon moeten sturen, omdat ze zo onnodig op kosten worden gejaagd. In dat artikel verwijst de Consumentenbond ook naar het Nazorgdocument van de OvFD.

D66 heeft op 29 maart naar aanleiding van dat artikel vragen gesteld aan de minister van Wonen en vraagt de minister of hij erkent dat advieskosten een probleem kunnen zijn voor consumenten en of de minister een reactie kan geven op het voorstel van de Consumentenbond om categorieën van vragen op te stellen, met een richtlijn voor de kosten.

De Consumentenbond heeft volgens de minister een punt dat het niet voor de hand ligt om een duur advies te koppelen aan een heel eenvoudige wijziging. Hij zal dit daarom met de sector bespreken. Op de vraag of er niet een soort richtlijn voor de tarieven zou moeten zijn, wil hij voorzichtig zijn. Een richtlijn wordt vaak een minimumtarief. Hij geeft aan dat de OvFD het ook niet bindend op mag leggen. Hij voelt veel voor het advies in het artikel van de Consumentenbond om bij het afsluiten van een hypotheek niet alleen te kijken naar de hoogte van de rente, maar ook naar de condities waaronder tussentijds wijzigingen kunnen worden aangebracht. Het is cruciaal dat daar op dat moment helderheid over is. Hij zal daarom met de banken bespreken of die helderheid te geven is en hij zegt toe deze vragen mee te nemen in de brief die hij voornemens is te schrijven inzake hypotheekverstrekking. Hij zal daarin ook terugkomen op de mogelijkheid van een indeling in adviescategorieën. Wanneer moet wel en wanneer hoeft geen hypotheekadvies te worden gevraagd?

De OvFD heeft over deze Kamervragen verschillende keren intensief gesproken met het ministerie van Wonen. D66 verwijst bij de vragen aan de minister naar het Nazorgdocument dat de OvFD heeft opgesteld, maar hierin staan - in tegenstelling tot het artikel in de Geldgids suggereert - geen richtlijnen voor tarieven. Belangrijk is echter ook dat de door de Consumentenbond genoemde aanpassingen op een complex product als een hypotheek geen kleine aanpassingen zijn, maar grote impact op de

financiële situatie van de consument kunnen hebben, zeker ook omdat aanbieders het aan het product ten grondslag liggende advies niet kennen. Verder is belangrijk dat aanbieders die adviseren onder het kostprijsmodel vallen. Gratis advies bestaat niet!

Op 30 mei 2016 heeft de minister de brief inzake hypotheekverstrekking naar de Kamer gestuurd, waarin hij ook ingaat op de vragen die de Kamer heeft gesteld inzake de advieskosten. Hij geeft hierin aan dat ogenschijnlijk eenvoudige aanpassingen complex kunnen blijken en grote effecten hebben op de financiële situatie van de consument. Daarbij gaat het voor wat betreft het terugverwijzen naar tussenpersonen met name om hypotheekverstrekkers die via het onafhankelijke intermediair werken en in beginsel niet zelf adviseren. Zij beschikken daardoor ook niet over het volledige klant dossier en het aan het advies ten grondslag liggende klantprofiel.

Belangrijk is ook dat de kosten in alle gevallen in verhouding dienen te staan tot de werkzaamheden die het advies met zich meebrengt. Sinds de invoering van het provisieverbod in 2013 mogen advieskosten niet meer verwerkt worden in de producttarieven maar betaalt de consument expliciet voor de advisering. Hierdoor worden de kosten van advies zichtbaar waar deze in het verleden vaak verwerkt waren in de productprijs. Daarbij is een advies van een directe aanbieder die werkt met eigen adviseurs en daardoor niet terug naar een tussenpersoon hoeft te verwijzen ook niet gratis. Aanbieders die zelf financieel advies geven over producten die onder het provisieverbod vallen moeten een kostprijsmodel opstellen voor het berekenen van advies- en distributiekosten.

Verder geeft de minister aan dat een algemene categorisering van welke advieswerkzaamheden bij een bepaalde mutatie vallen, niet te maken valt. Zowel de sector als de brancheorganisatie van hypotheekadviseurs geven aan dat de vraag of advisering nodig is in grote mate afhangt van de individuele situatie van de klant waardoor aan de hand van een categorisering niet in te schatten valt hoe een aanpassing van de hypotheek de klant zal raken. Een dergelijke categorisering zou bovendien vanwege mededingingsgevoeligheid niet van een indicatieve prijs mogen worden voorzien. Een richtlijn voor tarieven heeft namelijk vaak de ongewenste uitwerking dat deze in de praktijk gehanteerd wordt als minimumtarieven. Hiermee wordt de concurrentie tussen hypotheekverstrekkers belemmerd, wat nadelig is voor de consument.

**OvFD:**

- Diverse gesprekken met het ministerie van Wonen gevoerd en andere stakeholders
- Concept antwoord voor de minister beoordeeld en besproken (Kamerbrief 30-05-2016)
- Journalisten gesproken

## **2. WETGEVING**

### **2.1 WIJZIGINGSWET FINANCIËLE MARKTEN 2018**

Vanaf 27 juli tot 8 september 2016 werd de Wijzigingswet Financiële Markten 2018 geconsulteerd. De OvFD heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid om te reageren op de consultatie van de Wijzigingswet financiële markten 2018. Het gaat hier om een wijziging waarbij de verplichting tot het voeren van een adequaat beleid voor adviseurs/bemiddelaars wordt uitgebreid met de volgende zaken:

- dat belangenverstrengeling wordt tegengegaan;
- dat wordt tegengegaan dat wegens haar cliënten het vertrouwen in de financiële onderneming of in de financiële markten kan worden geschaad; en

- dat wordt tegengegaan dat andere handelingen door de financiële onderneming of haar werknemers worden verricht die op een dusdanige wijze ingaan tegen hetgeen volgens het ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt, dat hierdoor het vertrouwen in de financiële onderneming of in de financiële markten ernstig kan worden geschaad.

In eerdere wetgeving werd echter aangegeven dat adviseurs en bemiddelaars vanwege hun vaak minder ingewikkelde bedrijfsstructuur met een minder uitgebreid systeem voor een integere bedrijfsvoering ter waarborging van de betrouwbaarheid kunnen volstaan in vergelijking tot aanbieders. Bij adviseurs/bemiddelaars gaat het tenslotte om veel kleinere bedrijven. Deze uitbreiding is voor hen ook disproportioneel en leidt relatief gezien tot veel zwaardere lasten en kosten dan voor aanbieders en andere grote financiële ondernemingen. De noodzaak voor de voorgestelde uitbreiding is gezien de zware (financiële) gevolgen voor de bedrijfsvoering van adviseurs/bemiddelaars ook onvoldoende toegelicht; een goede rechtvaardiging ontbreekt. Gezien de disproportionele gevolgen voor adviseurs en bemiddelaars is de OvFD van mening dat het huidige onderscheid moet blijven bestaan voor adviseurs/bemiddelaars.

De reactie van het ministerie op de consultatie zal in 2017 worden gepubliceerd.

**OvFD:**

- Wetsvoorstel (juridisch) beoordeeld
- Consultatiereactie opgesteld.

## **2.2 WIJZIGINGSBESLUIT FINANCIËLE MARKTEN 2017**

Van 27 juli tot 8 september 2016 is het Wijzigingsbesluit Gedragstoezicht financiële markten 2017 ter consultatie neergelegd. De OvFD heeft op 7 september 2016 gereageerd op deze consultatie. De belangrijkste wijziging betreft de introductie van wettelijke eisen voor de adviezen van een of meer specifieke financiële producten aan een bepaalde consument of cliënt, die wordt gegeven zonder tussenkomst van een natuurlijk persoon (geautomatiseerd advies).

In het Wijzigingsbesluit 2017 wordt aangegeven dat een financiële onderneming die geautomatiseerd advies aanbiedt dient te beschikken over procedures en maatregelen die waarborgen dat de geautomatiseerde adviezen voldoen aan dezelfde wettelijke regels als die gelden voor advies door een natuurlijk persoon. Daarnaast dient de onderneming per financieel product waarover geautomatiseerd advies wordt gegeven een persoon aan te wijzen die binnen de onderneming verantwoordelijk is voor die geautomatiseerde adviezen. Deze persoon dient te beschikken over de benodigde vakbekwaamheid ten aanzien tot het product waarover wordt geadviseerd en dat de persoon het advies ook rechtstreeks moet kunnen geven.

De OvFD heeft in haar consultatiereactie opgenomen dat het goed is dat er verschillende vormen van advies ontstaan, waarmee de consument meer keuze heeft in (innovatieve) adviesmogelijkheden. De OvFD staat ook achter het feit dat wordt geprobeerd om meer duidelijkheid te scheppen over geautomatiseerd advies, maar wij vragen ons af of een definitie – en zeker de voorgestelde definitie – wel meer duidelijkheid biedt. Ten eerste is advies al gedefinieerd en geautomatiseerd advies kan hier gewoon onder vallen. Daarmee moeten bedrijven die geautomatiseerd advies bieden ook voldoen aan alle eisen die worden gesteld aan fysiek advies. Het Wijzigingsbesluit lijkt daarmee voor wat betreft de definitie van advies beperkter uit te werken, waardoor het niet echt duidelijk is of je bij geautomatiseerd

advies ook aan alle eisen moet voldoen die voor fysiek advies gelden. Het Wijzigingsbesluit biedt in dat opzicht dus geen onderscheid of toegevoegde waarde omdat een nadere beschouwing over de mogelijke risico's en andere implicaties van geautomatiseerd advies ontbreekt. Het gevolg is dat ook eventuele wettelijke waarborgen om de consument voor die risico's te behoeden ontbreken. Je kunt wellicht niet alle risico's onmiddellijk en wettelijk ondervangen, maar nu wordt meer in zijn algemeenheid op een ontwikkeling in de markt gereageerd dan op basis van een goede onderbouwing geanticipeerd. Het Wijzigingsbesluit zou zich dus niet moeten beperken tot een definitie, maar de risico's dan ook moeten onderbouwen en op basis daarvan goede regelgeving moeten voorstellen. De voorgestelde regels zijn nu te algemeen gesteld. Wij vinden het geen goede ontwikkeling dat er op deze wijze dus ook pas via een ministeriële regeling nadere maatregelen of regels kunnen worden genomen op het moment dat de risico's zich daadwerkelijk hebben gemanifesteerd.

Verder gaat men er in de voorgestelde definitie vanuit dat er geen tussenkomst is van een natuurlijke persoon, maar is dit wel logisch gezien het feit dat uiteindelijk natuurlijke personen wel verantwoordelijk zijn voor het advies. Daarmee maak je dus ook tussentijdse interventie via natuurlijke personen onmogelijk en hoe wordt bijvoorbeeld een chatfunctie tijdens een geautomatiseerd advies dan gezien? De definitie richt zich op advies, maar het Wijzigingsbesluit gaat niet echt in op de logische vervolgstap namelijk het daadwerkelijk afsluiten c.q. de bemiddeling van het product op basis van dat advies.

Het Wijzigingsbesluit stelt dat de consument bij geautomatiseerd advies dezelfde bescherming geniet als wanneer hij zou worden geadviseerd door een natuurlijk persoon, maar de uitwerking van de definitie is op dit punt wel erg minimaal. Zo wordt bijvoorbeeld aangegeven dat 'wanneer een financiële onderneming geautomatiseerd advies geeft zij dient te beschikken over adequate procedures en maatregelen om te waarborgen dat de gegeven adviezen voldoen aan de bij of krachtens artikel 4:23 eerste en derde lid van de Wft gestelde eisen'. De OvFD merkt op dat adequate procedures en maatregelen niet uitsluitend dienen te zien op artikel 4:23 lid en 3 Wft, maar ook op alle andere relevante artikelen die van toepassing zijn op adviseren.

Ook staat in het Wijzigingsbesluit dat 'deze procedures en maatregelen door de financiële onderneming worden vastgelegd en voorzien in ieder geval in het aanwijzen van een of meerdere natuurlijke personen binnen de organisatie die verantwoordelijk is/zijn voor de geautomatiseerde adviezen. Per financieel product dient een persoon aangewezen te worden'. De OvFD denkt dat een vakbekwaam persoon per financieel product niet voldoende is als er honderden of misschien wel duizenden adviezen worden gegeven. Hieraan moeten nadere regels worden gesteld.

Tot slot wordt vermeld dat een klant ervan op aan moet kunnen dat het advies wat hij kriëgend passend is, ongeacht of dit door een persoon of geautomatiseerd wordt gegeven. De OvFD is het hiermee volledig eens, maar hoe voorkom je bij geautomatiseerd advies bijvoorbeeld dat een consument via het systeem richting bepaalde adviezen en/of producten en/of aanbieders wordt gestuurd, hoe voorkom je dat de consument het systeem zodanig mis- c.q. gebruikt om - al dan niet met oogkleppen op - zijn eigen doel te behalen etc.

### **Geautomatiseerd advies versus execution only**

Als een consument via execution only, dus zonder advies, een complex product wil afsluiten dan moet hij eerst een kennis- en ervaringstoets doen. De OvFD vindt het raadzaam als de consument voorafgaand aan geautomatiseerd advies over complexe producten ook een test moet doen om na te gaan of hij de vragen van de adviesmodule en de gevolgen daarvan voor het advies, wel begrijpt. Blijkt

uit de test dat geautomatiseerd advies niet past bij de consument, dan zou hij - net als bij execution only - ook een waarschuwing moeten krijgen. Bijkomende opmerking is wel dat de huidige kennis- en ervaringstoets niet veel voorstelt, daaraan zouden veel strengere eisen moeten worden gesteld. Hetzelfde geldt dan voor een eventuele test voorafgaand aan geautomatiseerd advies. Het ministerie zal in 2017 op deze consultatie reageren.

**OvFD:**

- Juridische wijzigingen Wijzigingsbesluit 2017 doorgenomen
- Consultatiereactie opgesteld
- Ministerie gesproken

### **2.3 WIJZIGING WFT TER IMPLEMENTATIE VAN DE RICHTLIJN VERZEKERINGSDISTRIBUTIE**

Op 20 januari 2016 is de Richtlijn Verzekeringsdistributie (IMD 2) tot stand gekomen. De wijziging van de Wft ter implementatie van deze Richtlijn Verzekeringsdistributie is van 23 december tot 31 januari 2017 ter consultatie neergelegd.

De IMD 2 heeft tot doel het creëren van een gelijk speelveld voor alle marktpartijen die bij de verkoop van verzekeringen zijn betrokken, het verbeteren van de bescherming van de consument en het bevorderen van een interne markt voor financiële diensten. Tevens heeft de richtlijn als bijkomend doel de sancties in het geval van overtredingen van de richtlijn te harmoniseren.

De belangrijkste voorgestelde wijzigingen in de Wet op het financieel toezicht ter implementatie van de wijzigingsrichtlijn zijn een verduidelijking van de regels omtrent de notificatieprocedure voor grensoverschrijdende dienstverlening en enkele gedragsregels zoals regels met betrekking tot koppelverkoop en het voorschrift dat elke voorgestelde verzekering dient te voldoen aan de wensen en behoeften van de cliënt.

In de Wijzigingswet wordt echter ook in het kader van het productontwikkelingsproces aangegeven dat 'de bemiddelaar in verzekeringen net als de verzekeraar de doelgroep van het verzekeringsproduct dient te bepalen en periodiek dient te evalueren of het product nog steeds passend is voor de doelgroep'. Op dit moment eist de Wft dat de adviseur over adequate regelingen beschikt om adequate informatie te verkrijgen en begrijpen. Hij hoeft dus niet de doelgroep te bepalen en periodiek te evalueren of het product nog steeds passend is. Het kan niet de bedoeling zijn dat Nederland in dit opzicht van de Richtlijn afwijkt.

Ook wordt in de IMD 2 aangegeven dat 'de lidstaten kunnen voorschrijven dat indien een verzekeringstussenpersoon de klant meedeelt dat het advies op onafhankelijke basis wordt verstrekt, de tussenpersoon een toereikend aantal op de markt verkrijgbare verzekeringsproducten beoordeelt die voldoende gediversifieerd zijn wat soort en productaanbieder betreft om te waarborgen dat de doelstellingen van de klant naar behoren kunnen worden verwezenlijkt en niet beperkt blijven tot verzekeringsproducten die worden uitgegeven of verstrekt door entiteiten die nauwe banden hebben met de tussenpersoon.' Nederland maakt geen gebruik van deze lidstaatoptie. In de Memorie van Toelichting wordt alleen aangegeven dat transparantie over de reikwijdte van de dienstverlening belangrijk is uit het oogpunt van consumentenbescherming. De OvFD vindt het onbegrijpelijk dat de minister geen gebruik maakt van deze mogelijkheid om het begrip onafhankelijkheid wettelijk in te vullen en zou graag zien dat deze beslissing wordt heroverwogen.

De OvFD zal in 2017 op de consultatie reageren.

Diverse onderwerpen zoals het productontwikkelingsproces en regels omtrent informatieverstrekking zullen nog worden uitgewerkt in het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft. Een concept tot wijziging van dit besluit wordt op een later tijdstip geconsulteerd.

**OvFD:**

- Monitoren Europees traject inzake IMD 2
- Beoordelen IMD 2 op juridische implicaties voor Nederlandse adviseurs/bemiddelaars
- Implicaties besproken met ministerie van Financiën en andere stakeholders
- Wijzigingswet Wft (juridisch) beoordelen
- Consultatiereactie opstellen

## **2.4 WET TRANSPARANT TOEZICHT FINANCIËLE MARKTEN**

Van 20 juni tot 14 augustus 2016 is de wijziging van de Wft inzake meer transparantie op het gebied van toezicht geconsulteerd, daarmee krijgen de toezichthouders meer mogelijkheden nadat sancties zijn opgelegd (thema)onderzoeken hebben plaatsgevonden om ook de namen te noemen van de bedrijven die niet voldoen. Zo worden onder andere de volgende wijzigingen voorgesteld:

1. Een uitbreiding van de mogelijkheden van de toezichthouders om een openbare waarschuwing uit te vaardigen. Op dit moment hebben de toezichthouders deze mogelijkheid slechts in een beperkt aantal wettelijke benoemde zware overtredingen zoals bemiddelen zonder vergunning. Voorgesteld wordt nu om de publicatiemogelijkheden voor de toezichthouders uit te breiden naar alle overtredingen in de tweede en derde boetecategorie. Hieronder vallen bijvoorbeeld de zorgplicht en informatieplicht.
2. Een bevoegdheid voor AFM en DNB om namen van afzonderlijke instellingen te noemen wanneer zij resultaten van themaonderzoeken naar de mate van naleving en risico's voor de naleving, bekend maken.
3. Een mogelijkheid voor de toezichthouders om te kunnen reageren op mededelingen van instellingen over het toezicht.

De OvFD is geen voorstander is van deze uitbreiding van de publicatiemogelijkheden omdat er onvoldoende (wettelijke) waarborgen zijn, er onvoldoende duidelijk is over de belangenafweging en amper rechtsbescherming is (je kunt de toezichthouders niet aansprakelijk stellen) terwijl de gevolgen - reputatie- en financiële schade - voor de onder toezicht gestelden heel groot zijn.

Op 11 augustus 2016 heeft de OvFD gereageerd op de consultatie. In zijn algemeenheid vinden wij de onderbouwing op basis waarvan de minister de publicatiemogelijkheden voor toezichthouders wil uitbreiden eenzijdig en onvoldoende. In het consultatiedocument wordt eenzijdig gekeken naar het belang dat de toezichthouders hebben bij een uitbreiding van de publicatiemogelijkheid, maar niet of nauwelijks naar de belangen en de negatieve gevolgen die publicatie voor onder toezichtgestelden kan hebben. De toezichthouders krijgen een discretionaire bevoegdheid om wel of niet te publiceren en dan dienen zij dus een goede belangenafweging te maken voordat zij besluiten tot publicatie. Wij zijn van mening dat dit belangrijke element in het consultatiedocument onderbelicht blijft.

Ook de wijze waarop de bevoegdheid tot publicatie wordt vormgegeven geeft de onder toezichtgestelden weinig waarborgen en rechtsbescherming. Bij de uitoefening van een dergelijke



bevoegdheid zouden de toezichthouders op zijn minst aan stringente voorwaarden moeten voldoen en zou de wet duidelijk omschreven waarborgen moeten bieden voordat publicatie plaats vindt. Publicatie kan bedrijven tenslotte forse reputatie- en financiële schade berokkenen, terwijl er nauwelijks rechtsbescherming is omdat de civielrechtelijke aansprakelijkheid van de toezichthouders op grond van artikel 1:25d Wft beperkt is tot opzet en/of grove schuld. De toezichthouder is dus slechts in een zeer beperkt aantal gevallen aansprakelijk te stellen. Als de publicatiemogelijkheden zo ver worden uitgebreid als via deze conceptwet wordt voorgesteld, zal de minister vanuit het oogpunt van redelijkheid en billijkheid ook de rechtsbescherming voor de onder toezichtgestelden moeten verbeteren. De aansprakelijkheidsbeperking moet minder stringenter, er moeten mogelijkheden worden opgenomen om publicatie tegen te houden alsmede een mogelijkheid tot rectificatie indien achteraf blijkt dat ten onrechte tot publicatie is overgegaan.

### **Uitbreiding van de mogelijkheden om een openbare waarschuwing uit te vaardigen**

De OvFD is derhalve geen voorstander van een uitbreiding van de huidige wettelijke publicatiemogelijkheden naar alle overtredingen die binnen de tweede of derde boetecategorie vallen. Via een dergelijke uitbreiding krijgen de toezichthouders vrijwel onbeperkte mogelijkheden tot publiceren. Een eenvoudige, niet opzettelijke omissie in een dienstverleningsdocument kan dan bijvoorbeeld gepubliceerd worden omdat in strijd gehandeld wordt met de informatieplicht. Wij vinden dit veel te ver gaan!

Als de minister de publicatiemogelijkheden voor de toezichthouders wil verruimen, dan moet hij - zoals nu het geval is - de specifieke overtredingen wettelijk benoemen, zodat vooraf volledig duidelijk is welke overtredingen gepubliceerd kunnen worden. Op zijn minst zouden de uitgangspunten op basis waarvan de toezichthouders mogen publiceren wettelijk, concreet en transparant vastgelegd moeten worden.

In de toelichting wordt aangegeven dat, aangezien publicatie van namen bij het oordeel van de toezichthouder ingrijpend kan zijn, bij openbaarmaking dezelfde procedurele voorschriften gaan gelden als bij openbaarmaking van waarschuwingen en van besluiten tot het opleggen van een bestuurlijke sanctie. De OvFD vindt dat hierin bijvoorbeeld moet worden opgenomen dat publicatie mogelijk is, *tenzij publicatie in strijd is of zou kunnen komen met het doel van het door de toezichthouder uit te oefenen toezicht op de naleving van de Wft en dat publicatie niet geoorloofd is, als de belangen van onder toezichtgestelden onevenredig worden benadeeld door publicatie*. Dat zijn echter slechts hele minimale waarborgen bij een dergelijke, discretionaire uitbreiding van de publicatiemogelijkheden.

Tot slot vreest de OvFD dat de angst voor publicatie ertoe zal leiden dat onder toezichtgestelden voorzichtiger gaan handelen omdat zij het zekere voor het onzekere willen nemen (over compliance), dit zal zeker ook gevolgen hebben voor de innovatie in de financiële sector.

### **Publiceren van namen bij onderzoeken**

De toezichthouders krijgen via deze Wijzigingswet ook de mogelijkheid om instellingen bij naam te noemen en te vergelijken bij de openbaarmaking van onderzoeksresultaten. Aan de ene kant hebben wij begrip voor het feit dat de minister de consument meer transparantie wil bieden, maar aan de andere kant hebben de onder toezicht staande bedrijven wel erg weinig rechten zoals hierboven uitgebreid is toegelicht en wordt geen afweging gemaakt van de wederzijdse belangen.

In het consultatiedocument wordt ook aangegeven dat publicatie bedrijven kan aanzetten om zich te houden aan de norm of zelfs boven de norm te presteren om – bijvoorbeeld – bij een vergelijkend

onderzoek als beste naar voren te komen. De OvFD is van mening dat de toezichthouders zich moeten beperken tot het houden van toezicht op de wettelijke normen. Wij vinden het geen taak van de toezichthouders om bedrijven via naming, faming & shaming onder druk te zetten om boven de norm te presteren.

De OvFD is dan ook geen voorstander van het publiceren van de individuele namen. Daarbij komt, dat nergens in de regelgeving formeel is vastgelegd waaraan themaonderzoeken die toezichthouders uitvoeren moeten voldoen. In de Memorie van Toelichting wordt wel aangegeven dat 'van belang is dat de toezichthouder de vergelijking die in het onderzoek wordt gemaakt naar objectieve en niet-discriminerende maatstaven heeft gemaakt' en 'dat de toezichthouders zich derhalve rekenschap dienen te geven alvorens zij tot openbaarmaking van een tot instellingen herleidbaar themaonderzoek kan overgaan', maar dit biedt weinig concrete, transparante waarborgen. Als de toezichthouders de individuele namen willen publiceren, terwijl dat forse reputatie- en financiële schade kan opleveren, dan moeten die onderzoeken echter wel aan onweerlegbare, kwalitatieve eisen voldoen.

### **De toezichthouders kunnen reageren op mededelingen van bedrijven over het toezicht**

De OvFD kan zich voorstellen dat een toezichthouder de mogelijkheid wil hebben om te kunnen reageren op opzettelijk onjuiste of misleidende informatie die een bedrijf geeft inzake 'zijn betrokkenheid bij een aangelegenheid van het toezicht', maar toezichthouders krijgen hier een te algemeen en breed benoemde bevoegdheid. Waar liggen dan de grenzen voor wat betreft de aanvullende of corrigerende mededelingen, wat wordt gezien als 'betrokkenheid bij een aangelegenheid van het toezicht is', welke belangen van de toezichthouders of consumenten worden dan geschaad en welke voorwaarden worden hieraan gesteld.

#### **OvFD:**

- **Wijzigingswet (juridisch) beoordelen**
- **Ministerie en overige stakeholders gesproken**
- **Consultatiereactie geschreven**

## **2.5 ALGEMENE ZORGPLICHT**

### **2.5.1 Geschiedenis algemene zorgplicht**

Per 1 januari 2014 is er in de Wft in artikel 4:24a een algemene zorgplicht vastgelegd die financiële dienstverleners in acht moeten nemen jegens consumenten. Deze zorgplicht legt expliciet vast dat financiële dienstverleners te allen tijde op een zorgvuldige wijze om moeten gaan met de belangen van de klant. Indien de specifieke regels die gelden ten behoeve van de bescherming van consumenten, niet van toepassing zijn, geldt deze algemene zorgplicht als vangnet.

De OvFD heeft destijds kritisch gereageerd. De specifieke normen in de Wft zorgen al voor een hoog niveau van consumentenbescherming. Daarnaast is er nog de generieke zorgplicht op basis van het Burgerlijk Wetboek in de vorm van de zorgplicht van een goed opdrachtnemer en de redelijkheid en billijkheid. Feitelijk ontstaat met het invoeren van de algemene zorgplicht dus een dubbel stelsel van generieke zorgplichten, namelijk publiek- en privaatrechtelijk. Naar onze mening overdreven juridisering, waarbij de publiekrechtelijke handhaving door de AFM ook privaatrechtelijk zal doorwerken. Wij vinden dat te ver gaan, zeker omdat de inhoud en de grenzen van de bevoegdheden van de AFM rondom deze open norm onvoldoende worden ingevuld met als resultaat onvoldoende rechtszekerheid voor financiële dienstverleners.



De concrete normstelling ter invulling van de algemene zorgplicht zal ook plaatsvinden door de AFM, dus feitelijk wordt de wetgevende bevoegdheid - zonder enige vorm van politieke controle - gedelegeerd aan de toezichthouder. De AFM maakt dan dus wetgeving, die ze vervolgens zelf ook controleert en sanctioneert. Een absoluut onwenselijke vermenging van bevoegdheden.

Mede naar aanleiding van deze kritiek hebben VVD en D66 tijdens het Wetgevingsoverleg op 9 september 2013 over de Wijzigingswet financiële markten 2014 een amendement ingediend over de algemene zorgplicht, waarin duidelijk wordt vastgelegd dat ingrijpen door de AFM op basis van de algemene zorgplicht alleen zal plaatsvinden bij evidente misstanden. De Kamer heeft het amendement vervolgens aangenomen en met dit amendement is in het artikel ook een evaluatiebepaling opgenomen, die inhoudt dat binnen drie jaar na inwerkingtreding de doeltreffendheid en effecten van de algemene zorgplicht in de praktijk dienen te worden geëvalueerd.

### **2.5.2 Evaluatie Algemene zorgplicht**

De OvFD heeft in het kader van de evaluatie inzake de algemene zorgplicht opgemerkt dat het moeilijk is om aan te geven wat specifiek de impact is geweest van de algemene zorgplicht. Adviseurs lopen in de praktijk aan tegen de interpretatie van dit artikel. Wat zijn gerechtvaardigde belangen van de consument? Wat zijn evidente misstanden? Hoe ver reikt de algemene zorgplicht? Valt hier de nazorg onder?

Het civielrecht en de algemene zorgplicht liggen in elkaars verlengde, waarbij het civielrecht de leidraad vormt. Het civielrecht en de publiekrechtelijke zorgplichten uit de Wft zijn echter beter gedefinieerd en kun je beter interpreteren. De algemene zorgplicht is onduidelijk, terwijl het voor adviseurs van belang is dat de juridische risico's kunnen worden geïnterpreteerd en afgebakend. Wordt het heel breed geïnterpreteerd dan kan dat ook directe gevolgen hebben voor de adviesprijs. Als hier nazorg onder valt, hoe moet je dat dan incalculeren en wat als de consument niet voor nazorg wil betalen. Interpretatie blijft lastig en risicovol. De AFM heeft namelijk het niet bespreken van de nazorg door adviseurs wel als een mogelijke handhavingssituatie genoemd.

Het uitgangspunt bij de generieke zorgplicht is dat de AFM zal optreden op basis van de bestaande regels uit de Wft. Maar wanneer specifieke regels ontbreken of niet geschikt zijn om het voorkomende probleem aan te pakken, dan biedt de algemene zorgplicht een grondslag om op te treden. Dat gaat ver en zorgt voor veel rechtsonzekerheid.

Het is in de praktijk ook lastig in te schatten wat evidente misstanden zouden kunnen zijn. Tot dusverre zijn alleen de locked-up-situaties bij consumptief krediet blijkbaar als evidente misstanden geclassificeerd (zie paragraaf 6.1). Belangrijk is ook dat adviseurs om (vermeende) evidente misstanden te signaleren ook afhankelijk zijn van de aanbieders voor wat betreft actuele gegevens die aanbieders bezitten (actuele waarde van de beleggings- of levenspolis, stand van zaken in de kredietaflossing etc.). Alleen op basis daarvan kunnen adviseurs relevante acties ondernemen naar klanten, maar die informatie wordt vaak niet verstrekt. Adviseurs hebben dit soort gegevens echter wel nodig om (vermeende) evidente misstanden te kunnen signaleren en - samen met aanbieders - op te lossen.

De OvFD heeft ook aangegeven dat de algemene zorgplicht zich uitsluitend zou moeten richten op zaken die binnen de reikwijdte van de Wft vallen. De AFM kan nu via de algemene zorgplicht wellicht zaken sanctioneren die buiten de reikwijdte van de Wft vallen. Het mag ook niet zo zijn dat een adviseur nu op

grond van de Wft en het civielrecht een passend advies geeft en dat er vervolgens jaren later op basis van de algemene zorgplicht wordt aangegeven dat het advies niet in het belang van de klant was.

De OvFD heeft verder kritiek op het feit dat de AFM de regels stelt en vervolgens ook sanctioneert. Wet- en regelgeving moet vanuit het parlement komen en niet vanuit de toezichthouder.

Op 30 december 2016 heeft de minister van Financiën gereageerd op de evaluatie. Hij ziet in de evaluatie geen aanleiding tot het treffen van maatregelen. De algemene zorgplicht is ingevoerd als een aanvulling op het systeem van consumentenbescherming en als vangnetbepaling op grond waarvan de AFM kan handhaven indien specifieke regels in de Wft ontbreken. De regeling functioneert in die opzichten goed. Aangezien er echter nog geen bestuursrechtelijke rechtspraak is, dus geen gegevens omtrent de formele handhaving, ziet de minister wel aanleiding voor een nieuwe evaluatie van de algemene zorgplicht. De Staten-Generaal zal uiterlijk 1 januari 2022 een verslag met de bevindingen van deze evaluatie ontvangen. De evaluatie en de onderhavige brief van de minister zal in 2017 nog op de agenda van de Tweede Kamer staan.

**OvFD:**

- Ontwikkeling algemene zorgplicht monitoren bijvoorbeeld i.v.m. uitspraken
- Diverse overleggen met het ministerie van Financiën gevoerd
- Schriftelijke reactie op de evaluatie gegeven
- Diverse Kamerleden gesproken
- Informatie in nieuwsbrief opgenomen

## **2.6 WIJZIGING TIJDELIJKE REGELING HYPOTHECAIR KREDIET**

Van 16 augustus tot 22 september 2016 is de wijziging van de Tijdelijke Regeling Hypothecair Krediet (TRHK) ter consultatie voorgelegd. De volgende wijzigingen worden voorgesteld:

- de inkomenscriteria (LTI-ratio) voor 2017 worden aangepast;
- de financieringslastpercentages zullen over de laatste vier jaar worden gemiddeld met als doel om de inkomensnormen stabiel te maken en te grote jaarlijkse fluctuaties te beperken;
- de leennormen voor tweeverdieners worden verruimd. Het financieringslastpercentage wordt in 2017 berekend op basis van het hoogste toetsinkomen vermeerderd met zestig procent van het lagere toetsinkomen in plaats van vijftig procent van het lagere toetsinkomen;
- indien sprake is van financiering van voorzieningen voor noodzakelijke woningverbetering kunnen aanbieders van hypothecair krediet nu al afwijken van de LTV-norm indien het risico op een restschuld van de consument wordt ondervangen door een gemeentelijke regeling. In de ministeriële regeling wordt opgenomen dat aanbieders van hypothecair krediet eveneens kunnen afwijken van de LTV-norm indien sprake is van financiering van voorzieningen voor noodzakelijke woningverbetering (zoals het herstellen van funderingen of dakconstructies) en de LTV-ratio daalt na het treffen van de desbetreffende voorzieningen;
- het extra bedrag dat mag worden geleend voor de financiering van NulopdeMeter-woningen is met € 2000 verlaagd (van € 27.000 naar € 25.000).

De OvFD heeft op 21 september 2016 een reactie op de consultatie gegeven. Zij is blij dat de leennormen voor tweeverdieners worden verruimd aangezien hen dit meer mogelijkheden biedt om een huis te kopen. Verder heeft de OvFD de consultatie gebruikt om aandacht te vragen voor een paar andere belangrijke zorgpunten met betrekking tot hypotheekverstrekking, namelijk:

- Het wordt voor starters steeds moeilijker een huis te kopen, zeker als er nog sprake is van een studieschuld;
- Lagere woonlasten bij koop; maar een hypotheek is onmogelijk;
- Maatwerk is in de praktijk (nog steeds) niet of nauwelijks mogelijk;
- Tienduizenden hypotheekgevangenen.

### **Starters**

Het wordt voor starters - gezien de steeds lagere LTV-norm en de jaarlijkse aanscherping van de inkomensnormen (LTI) - steeds moeilijker om een huis te kunnen kopen. Vanwege de lagere LTV moet teveel eigen geld worden ingebracht, terwijl starters niet of nauwelijks de kans hebben gekregen om voor dit doel te sparen. Voor een huis van € 200.000 moet vanaf 2018 ongeveer € 12.000 aan spaargeld beschikbaar zijn (in 2016 € 8.000). Voor net afgestudeerden met een studieschuld is het helemaal onmogelijk om een huis te kopen. Het is jammer dat daarbij voor wat betreft de inkomensnormen uitsluitend wordt gekeken naar het huidige salaris en niet naar de toekomstverwachtingen. Via maatwerk zou dit mogelijk moeten zijn, maar dat is in de praktijk bijna onmogelijk. Deze starters kunnen dus ook niet profiteren van de huidige lage hypotheekrente. Extra schrijnend is daarbij dat het huren van een sociale huurwoning vaak niet mogelijk is door een te hoog salaris of de lange wachtlijsten en huren binnen de vrije sector inmiddels flink duurder is te kopen.

### **Lagere woonlasten bij koop; maar een hypotheek is onmogelijk**

Veel huurders willen een huis kopen omdat huren duurder is en jaarlijks flink wordt verhoogd. Ze zijn op zoek naar stabielere en beter betaalbare woonlasten. Als adviseurs hebben wij dagelijks te maken met mensen die een huis willen kopen, nu een hoge – en jaarlijks stijgende – huur betalen en geen hypotheek tegen (veel) lagere maandlasten kunnen krijgen.

### **Tienduizenden hypotheekgevangenen**

De OvFD heeft aangegeven blij te zijn met de moties die tijdens het VAO Hypotheekverstrekking (zie hieronder in paragraaf 4.1) zijn aangenomen. Wij hopen dat de minister op basis van deze moties knelpunten bij hypotheekverstrekking oplost. In de praktijk worden wij inderdaad geconfronteerd met hypotheekgevangenen zoals woningeigenaren met een bestaande hypotheek die hun hypotheek tegen een lagere rente willen oversluiten (zonder te verhuizen), maar dat niet kunnen omdat ze aan de strengere inkomensnormen (LTI) moeten voldoen. Hieronder bevinden zich ook klanten van niet meer actieve geldverstrekkers, die daardoor aan het einde van de rentevastperiode veel hogere verlengingsrentes moeten accepteren. De minister geeft aan dat hij het beeld niet herkent en volgens hem zou oversluiten gewoon mogelijk moeten zijn tegen de oude leennormen. De wettelijke explainmogelijkheden bestaan inderdaad, maar in de praktijk worden ze door aanbieders niet of nauwelijks toegepast. Feit is dus dat al deze mensen nu dus gevangen zitten in hun huidige, dure hypotheek.

De OvFD ziet ook mensen met een bestaande hypotheek die een kleiner huis willen kopen tegen een lagere hypotheek dan ze nu hebben en dat ook niet kunnen op grond van de strengere LTI-norm. De vreemde situatie ontstaat dan dat ze op basis van de wettelijke uitzondering de huidige, hogere hypotheek wel mogen oversluiten zonder te verhuizen, maar bij verhuizing naar een goedkopere woning geen lagere hypotheek mogen afsluiten. Deze mensen besluiten dus om niet te verhuizen of de bestaande hoge hypotheek met hoge rente maar mee te nemen naar de nieuwe woning. Deze klanten blijven daardoor soms meer dan het dubbele betalen omdat ze geen hypotheek kunnen krijgen voor een goedkopere woning. Onbegrijpelijk en niet uitlegbaar!

De minister gaat naar aanleiding van de aangenomen moties in overleg met de markt over de interpretatie van de verschillende regels voor hypotheekverstrekking. Een hele goede zaak en de OvFD heeft aangegeven graag bereid te zijn om hieraan een bijdrage te leveren.

De minister heeft op 27 oktober 2017 een brief gestuurd inzake de leennormen 2017. Met deze brief stuurt hij de jaarlijkse actualisering van de hypothecaire leennormen, die per 1 januari 2017 van kracht worden. Ook reageert hij in deze brief op de marktconsultatie TRHK 2017. De OvFD heeft op de consultatie gereageerd met het benoemen van een aantal algemene zorgpunten die niet direct betrekking hadden op de consultatie met als doel om op deze manier daar ook formeel aandacht voor te vragen en dat is gelukt. De minister geeft in de Toelichting op de TRHK 2017 het volgende aan: “Over de zorgpunten van de OvFD die niet in deze regeling worden geregeld, zullen de minister van Financiën en de minister van Wonen en Rijksdienst in gesprek gaan met marktpartijen”. De OvFD heeft hiermee dus belangrijke aandacht gevestigd op diverse knelpunten bij hypotheekverstrekking!

**OvFD:**

- [Wijziging Regeling Hypothecair Krediet geanalyseerd](#)
- [Consultatiereactie geschreven](#)
- [Brief naar Vaste Kamercommissie voor Financiën](#)
- [Ministeries van Wonen en Financiën gesproken](#)
- [Diverse Kamerleden gesproken](#)
- [Standpunt weergegeven in perspublicaties](#)
- [Voorbeelden van praktijkproblemen verzameld en met belanghebbenden gedeeld](#)
- [Informatie in nieuwsbrief opgenomen](#)

## **2.7 HERZIENING WET FINANCIËEL TOEZICHT**

De omvang en de complexiteit van de Wet Financieel Toezicht (Wft) zijn sterk toegenomen door de vele wijzigingen van de wet sinds de inwerkingtreding op 1 januari 2007. De minister van Financiën heeft, naar aanleiding van een advies van de Raad van State, besloten te verkennen hoe de Wft toegankelijker en toekomstbestendiger kan worden gemaakt. Hiertoe hebben begin 2016 een paar overleggen plaatsgevonden bij het Ministerie van Financiën met de marktpartijen die met de Wft te maken hebben.

Op 7 april 2016 heeft de minister de Kamer geïnformeerd over de opzet en aanpak van de verkenning van een herziening van de Wft. Hij onderkent het belang van een goed functionerend regelgevend kader voor de financiële sector en heeft besloten tot een verkenning of, en op welke wijze de regelgeving voor de financiële markten toegankelijker en toekomstbestendiger kan worden gemaakt. Een brede inventarisatie van de problematiek rond de Wft zal bijdragen aan weloverwogen keuzen met betrekking tot een herziening van de Wft. Op basis van de uitkomsten van de verkenning en een zorgvuldige afweging van de voor- en nadelen van verschillende oplossingsrichtingen zal hij een besluit nemen over een eventuele herziening van de Wft die kan rekenen op een voldoende breed draagvlak en de ervaren problemen met de Wft zo goed mogelijk adresseert. De verkenning heeft tot doel te onderzoeken hoe de Wft toegankelijker en toekomstbestendiger kan worden gemaakt. De verkenning richt zich voornamelijk op de inrichting en vormgeving van de Wft (en daarmee samenhangende regelgeving) en er zal terughoudend worden omgegaan met beleidsmatige aanpassingen.

De verkenning zal in de eerste plaats een inventarisatie en analyse van de verschillende problemen en oplossingsrichtingen inhouden in het licht van de oorspronkelijke doelstellingen van de Wft en

toekomstige ontwikkelingen. Vervolgens vindt een afweging plaats van de mogelijke oplossingsrichtingen. Om een goed inzicht te verkrijgen in de problematiek rond de Wft en te zorgen voor draagvlak voor de besluitvorming over de opportuniteit van een herziening en de daarbij te nemen keuzes, vinden gesprekken plaats met vertegenwoordigers van de financiële sector. Aan de hand van de uitkomsten van deze gesprekken en literatuuronderzoek zal de inventarisatie en analyse van problemen en mogelijke oplossingsrichtingen plaatsvinden. De voorlopige bevindingen ten aanzien van problemen en oplossingsrichtingen zullen, mede aan de hand van nadere concrete vragen, openbaar worden geconsulteerd.

De OvFD heeft na deze brief haar analyse van de Wft met het ministerie besproken. De implementatie van sectorale Europese regels vindt in toenemende mate hinder van de cross sectorale opzet van de Wft, waardoor steeds vaker met afwijkende definities en begrippen wordt gewerkt en uitzonderingen op de cross-sectorale (hoofd)regels worden geformuleerd. Dit leidt tot verschillende interpretaties en onduidelijkheden bij marktpartijen en toezichthouders. Vooral bij marktpartijen resulteert dit in een toename van nalevingskosten. De OvFD is dan ook van mening dat een herziening van de Wft noodzakelijk is. De Wft is te complex opgesteld, slecht leesbaar, de definities zijn niet eenduidig en artikelen verwijzen teveel naar andere artikelen in de wet. Daarnaast maakt de cross sectorale opzet van de Wft het lastig om Europese Richtlijnen goed te implementeren, dus de OvFD is voorstander van een meer sectorale opzet.

Op 22 november 2016 is vervolgens de consultatie van de Verkenning van de herziening van de Wft gestart. Hierin zijn - naar aanleiding van gesprekken met belanghebbenden - de problemen die verband houden met de toegankelijkheid en toekomstbestendigheid op thematische wijze beschreven. Daarnaast zijn vijf verschillende opties voor een eventuele herziening opgenomen in het document. Drie daarvan beschrijven alternatieve modellen voor een gehele herziening van het wettelijk stelsel. Deze consultatie heeft tot doel een goed inzicht in en volledig overzicht van alle problemen en oplossingsrichtingen te verkrijgen, zodat uiteindelijk een weloverwogen keuze kan worden gemaakt over een eventuele herziening van de Wft.

De consultatieperiode loopt tot 1 maart 2017 en de OvFD zal een reactie geven.

#### OvFD:

- Diverse overleggen bij het Ministerie van Financiën, zowel in breed verband als bilateraal
- Analyse gemaakt van de juridische en praktische knelpunten betreffende de Wft
- Beoordelen consultatieteksten

## 2.8 IMPLEMENTATIE RICHTLIJN KREDIETOVEREENKOMSTEN (MCD) IN WFT EN BW

### 2.8.1 Geschiedenis

De Europese Raad heeft op 28 januari 2014 de Europese Richtlijn inzake Woningkredietovereenkomsten (MCD) aangenomen. De Richtlijn werd op 4 februari 2014 gepubliceerd. Het doel van deze richtlijn is het tot stand brengen van een goed functionerende (Europese) interne markt voor hypotheeklen. De bestaande fundamentele verschillen in de nationale wetgeving van de lidstaten ter zake van de verstrekking van hypotheeklen en de regulering van en het toezicht op kredietverstrekkers vormen een hinderpaal voor de ontwikkeling van grensoverschrijdende activiteiten op de kredietmarkt. Daarbij streeft de richtlijn naar een hoog en gelijkwaardig niveau van consumentenbescherming. De aanpassing van de nationale wetgeving moet de onderlinge concurrentie op de markt vergroten en consumenten in

staat stellen kredietaanbiedingen van aanbieders uit verschillende lidstaten met elkaar te vergelijken. De Richtlijn moet uiterlijk op 21 maart 2016 geïmplementeerd zijn door de lidstaten.

### **2.8.2 Consultatie van de Implementatiewet**

Implementatie van de Richtlijn vindt in Nederland plaats door aanpassing van de Wft (publiekrechtelijke bepalingen), de op die wet gebaseerde lagere regelgeving (Bgfo) alsmede door de introductie van een nieuwe titel in boek 7 van het BW (privaatrechtelijke bepalingen) en door aanpassing van de Wet handhaving consumentenbescherming (Whc). Het conceptwetsvoorstel is van 21 mei 2015 tot en met 18 juni 2015 geconsulteerd. Het definitieve wetsvoorstel is vervolgens op 28 september 2015 gepubliceerd. De OvFD heeft kritisch gereageerd op de consultatie in 2015 en heeft tijdens het wetgevingstraject in 2015 bij voortduring aangegeven waar (praktische) problemen zouden ontstaan. Ook is de conclusie van de OvFD dat Nederland de Richtlijn niet goed heeft geïmplementeerd. Nederland zal volgens de OvFD alsnog:

- het gebruik van de term ‘adviseur’ of ‘advies’ door kredietgevers/verbonden bemiddelaars moeten verbieden; of
- objectieve voorwaarden moeten opleggen aan het gebruik van de termen “onafhankelijk advies” en “onafhankelijk adviseur”.

### **2.8.3 Wetgevingstraject 2016**

De Kamercommissie voor Financiën heeft de minister - in het kader van het voorbereidend onderzoek van het wetsvoorstel - op 20 november 2015 vragen gesteld over de Implementatiewet MCD. De OvFD heeft in het traject dat daaraan voorafging diverse Kamerleden gesproken en schriftelijke input gegeven voor vragen met het dringende verzoek om de minister te wijzen op het feit dat de richtlijn ten onrechte niet volledig wordt geïmplementeerd. Diverse fracties hebben de vragen van de OvFD overgenomen. De minister heeft deze vragen op 12 januari 2016 via de Nota naar aanleiding van het verslag beantwoord. De OvFD kon zich niet vinden in zijn reactie en heeft vervolgens voorafgaand aan het Wetgevingsoverleg op 4 februari 2016 nog een brief naar de Vaste Kamercommissie voor Financiën gestuurd met de volgende opmerkingen:

1. De minister moet de term advies/adviseur verbieden voor directe aanbieders of aan het gebruik van de term onafhankelijk advies/adviseur wettelijke voorwaarden opleggen;
2. Het ESIS zal in Nederland niet tot een grotere vergelijkbaarheid van kredietproducten leiden;
3. De doorlooptijd van het hypotheektraject wordt langer in plaats van korter;
4. De berekening JKP leidt tot verwarring bij consumenten;
5. Vakbekwaamheidseisen voor aanbieders en bemiddelaars zonder bijkantoor in Nederland veel minder streng.

#### **Ad 1. Voorwaarden Onafhankelijk advies.**

De MCD stelt dat de minister, als hij de term advies/adviseur niet verbiedt voor directe aanbieders, hij dan op zijn minst voorwaarden moet opleggen aan het gebruik van de term onafhankelijk advies. Feitelijk zegt de Richtlijn dus, dat alleen adviseurs die aan bepaalde wettelijke voorwaarden voldoen, zich dan onafhankelijk mogen noemen. De minister is van mening dat deze regels in Nederland inhouden dat een voldoende groot aantal op de markt verkrijgbare kredietovereenkomsten met elkaar kunnen worden vergeleken, dat de adviseur geen vergoeding van de kredietgever ontvangt en dat dit laatste punt in Nederland wordt ondervangen door het ingevoerde provisieverbod. De onafhankelijkheid wordt volgens de minister transparant gemaakt richting de klant en dat moet dan maar voldoende zijn. Transparantie is echter iets heel anders dan voorwaarden opleggen aan het gebruik van de term onafhankelijk advies. Op dit moment zegt bijvoorbeeld iedere adviseur die met meerdere aanbieders zaken doet, dat hij onafhankelijk is. Of het dan om twee aanbieders of de hele



markt gaat, maakt niets uit. Feitelijk zou zelfs een directe aanbieder die zijn eigen product verkoopt zich nog onafhankelijk kunnen noemen. Het is maar net welke definitie je er zelf aan geeft. Uit onderzoek blijkt dan ook dat de consument door de bomen het bos niet meer ziet. Hij zou veel beter beschermd moeten worden door objectieve voorwaarden op te leggen aan de term onafhankelijk advies, zoals de Richtlijn ook terecht aangeeft. Kortom, de minister moet op grond van de MCD de term advies/adviseur verbieden voor directe aanbieders of een wettelijke definitie voor onafhankelijk advies/adviseur introduceren.

#### **Ad 2. Geen grotere vergelijkbaarheid van kredietproducten voor consumenten**

De MCD zal in Nederland niet tot een grotere vergelijkbaarheid van kredietproducten leiden. De minister stelt dat de consument de benodigde informatie straks ook aan meerdere kredietgevers tegelijk kan verstrekken en zo de verschillende, op zijn persoon toegespitste aanbiedingen van verschillende kredietgevers beter met elkaar kan vergelijken.

In ieder geval niet zodanig, dat de consument op dat moment nog een keuze zal maken. In Nederland geldt als een van de weinige landen in Europa een provisieverbod; de consument moet de adviseur dus rechtstreeks betalen. Op het moment dat een kredietbemiddelaar c.q. verstrekker gepersonaliseerde informatie heeft, zal het adviestraject in gang zijn gezet. Hij krijgt een advies over een passend product en hij zal vervolgens niet snel opnieuw voor advies willen betalen om nog een ander product geadviseerd te krijgen. De enige manier waarop de consument het ESIS voor meerdere producten/aanbieders kan ontvangen is, als een onafhankelijk bemiddelaar meerdere aanvragen namens de consument bij aanbieders indient. Echter, dit maakt het hypotheektraject en de doorlooptijden alleen langer en complexer. Standaard moeten dan offertes bij aanbieders worden opgevraagd die niet tot een overeenkomst leiden. Het risico is dat daarmee het hypotheekproduct én het hypotheekadvies duurder wordt. Alle onnodige werkzaamheden moeten tenslotte ergens worden betaald.

#### **Ad 3. Doorlooptijd hypotheektraject langer in plaats van of korter**

De minister stelt dat de doorlooptijd van de hypotheekverlening over het hele traject mogelijk korter wordt. Wij denken dat het hypotheektraject langer in plaats van korter wordt. Het lijkt er nu op dat aanbieders de huidige gang van zaken ook na invoering van de MCD handhaven. De klant krijgt dan eerst een offerte onder opschortende voorwaarde van de kredietbeoordeling en daarna pas het bindend aanbod. Het bindend aanbod is dan feitelijk een stap extra in het proces. Daarnaast kunnen nieuwe elementen als het gepersonaliseerde ESIS en de berekening van een JKP het proces aanzienlijk vertragen.

Als het huidige proces niet wijzigt, krijgt de consument dus ook niet in een eerder stadium dan nu het geval is zekerheid over het krediet dat de kredietgever bereid is aan hem te verstrekken.

#### **Ad 4. JKP verwarrend voor consument**

De berekening van het Jaarlijks kosten percentage (JKP) is maximumharmonisatie. De OvFD heeft desondanks opmerkingen:

- In Nederland geldt een provisieverbod om zuivere marktverhoudingen te creëren en sturing vanuit aanbieders te voorkomen. Echter, in het kader van deze Richtlijn moet een bemiddelaar nu wel zijn vergoeding doorgeven aan de kredietverstrekker. Dit past niet in de zuivere marktverhouding zoals die sinds 01-01-2013 bestaat. Daarmee geeft hij dus concurrentiele informatie aan de kredietgever. Een kredietgever die via zijn directe kanaal, de concurrent van de bemiddelaar is.

- De kredietgever moet dit bedrag meenemen in het JKP. De consument ontvangt het ESIS onverwijld nadat hij informatie aan de kredietbemiddelaar/verstrekker heeft gegeven in het kader van de kredietbeoordeling. Echter, indien een bemiddelaar op basis van een fee per uur werkt zal hij op dat moment nog niet weten hoe hoog zijn vergoeding is. Het advies- en bemiddelingstraject loopt dan tenslotte nog. Hij mag dan volstaan met de berekeningswijze van zijn vergoeding, maar de totale kosten van het krediet zijn dan voor de consument niet goed vergelijkbaar.
- Het hypotheekadvies omvat in Nederland op grond van de Wft niet alleen een advies over de geldlening, maar ook over overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioen. De Richtlijn moet leiden tot meer concurrentie op de Europese markt, maar het provisieverbod en de strenge eisen in de Wft maken het JKP in Europees verband niet goed vergelijkbaar en dat zorgt er wellicht voor dat Nederland duurder lijkt zonder dat de kwaliteit zichtbaar wordt.
- De consument ontvangt in Nederland naast het ESIS ook het wettelijke verplichte dienstverleningsdocument (dvd) waarin de financiële dienstverlener zijn beloning transparant maakt. In het ESIS staan mogelijk andere bedragen dan in het dvd, wat weer tot verwarring bij consumenten leidt.

#### **Ad 5. Vakbekwaamheidseisen voor buitenlandse aanbieders zonder bijkantoor minder streng**

De MCD verplicht lidstaten om minimale kennis- en bekwaamheidsvereisten vast te stellen. Op dit moment is nog niet duidelijk hoe lidstaten hiermee omgaan. Duidelijk is wel dat Nederland zware vakbekwaamheidseisen stelt. Nederland gaat voor buitenlandse kredietbemiddelaars die zonder bijkantoor in Nederland op basis van een Europees paspoort actief zijn slechts een beperkt aantal minimeisen stellen met betrekking tot vakbekwaamheid. Veel beperktere eisen dus dan de eisen die aan Nederlandse bedrijven of buitenlandse aanbieders met een bijkantoor worden gesteld. Voor deze buitenlandse medewerkers is geen diploma vereist, geen PE-examens en ze hoeven slechts te voldoen aan een paar eind- en toetstermen van de modules basis en hypothecair krediet.

Voor buitenlandse aanbieders of bemiddelaars zonder bijkantoor gelden dus veel minder vakbekwaamheidseisen, waardoor ze ook oneigenlijk kunnen concurreren met Nederlandse aanbieders/bemiddelaars omdat de hoge kosten voor vakbekwaamheid zoals ze in Nederland gelden, niet in de adviesprijs of prijs van het product terugkomen. Geen Europees level playing field dus tussen Nederlandse onder toezichtgestelden en toezichtgestelden uit andere landen.

Naar aanleiding van deze brief heeft de OvFD nog overleg gehad met Kamerleden van de VVD en het CDA en de dag voor het Wetgevingsoverleg heeft de OvFD de Commissie nog de belangrijkste zaken ter herinnering toegestuurd.

#### **Wetgevingsoverleg**

Op 2 maart 2016 heeft het Wetgevingsoverleg inzake de implementatie van de MCD plaatsgevonden. Kamerleden hebben de minister tijdens dit overleg kritische vragen gesteld en vrijwel alle fracties hebben daarbij gebruik gemaakt van de input die de OvFD heeft aangeleverd. Zo zijn vragen aan de minister gesteld inzake de lengte van het hypotheektraject. De minister gaf aan dat naar zijn mening de lengte van het hypotheektraject niet zou wijzigen met de huidige praktijk. Eerder had hij gezegd dat het traject korter zou worden. De VVD heeft daarop een motie ingediend waarin de regering wordt gevraagd om samen met de markt te onderzoeken hoe het hypotheektraject korter kan.

Ook zijn vragen gesteld over onafhankelijkheid en of daar geen nadere regels aan gesteld moeten worden. De minister heeft daarbij opnieuw aangegeven dat er in Nederland al voldoende is geregeld via



het provisieverbod en het feit dat adviseurs en aanbieders moeten aangeven of ze een objectieve analyse doen, contractuele verplichtingen hebben etc. Het blijft naar de mening van de OvFD onvoldoende. De OvFD zal in het kader van andere Europese Richtlijnen zoals de inwerkingtreding van de Richtlijn Verzekeringsdistributie (IDD) die op 23 februari 2018 geïmplementeerd moet zijn haar lobby op dit punt voortzetten. Ook in de IDD wordt namelijk aangegeven dat lidstaten kunnen voorschrijven dat indien een verzekeringstussenpersoon de klant mededeelt dat het advies op onafhankelijke basis wordt verstrekt, de tussenpersoon een toereikend aantal op de markt verkrijgbare verzekeringsproducten beoordeelt die voldoende gediversifieerd zijn wat soort en productaanbieders betreft (= het Nederlandse objectieve analyse). Kortom, dit onderwerp komt ongetwijfeld nog een paar keer terug.

De Kamer heeft tijdens het Wetgevingsoverleg vier moties voorgesteld:

1. De regering wordt verzocht om zeer terughoudend te reageren op verdere (Europese) harmonisatie voor wat betreft specifieke Nederlandse kenmerken als hypotheekrenteaftrek en LTV. De Kamer wil dus niet dat die via Europa geregeld (gaan) worden.
2. De regering wordt verzocht om een modelmatige taxatie mogelijk te maken, hetgeen de minister dus via de AMvB gaat regelen.
3. De motie zoals hierboven besproken inzake de lengte van het hypotheektraject
4. De regering wordt verzocht om in overleg te gaan met de markt om aan meer senioren een hypotheek te kunnen verstrekken c.q. om opeethypotheeken beter mogelijk te maken.

Op 8 maart 2016 is de Implementatiewet MCD vervolgens in de Tweede Kamer aangenomen. Ook werden de vier ingediende moties aangenomen. De OvFD heeft voor wat betreft de moties nog overleg gehad met het ministerie en de Kamer. Over drie jaar worden de MCD en alle nieuwe bepalingen geëvalueerd door Europa.

**OvFD:**

- Volgen Europees- en Nederlands wetgevingstraject MCD
- Brief naar de Vaste Kamercommissie voor Financiën
- Gesprekken met diverse Kamerleden over de implementatie
- Conceptvragen schriftelijk voorgesteld aan de Kamer voor het Schriftelijk Overleg
- Schriftelijke reactie op de antwoorden van de minister op het Schriftelijk Overleg
- Gesprekken met het ministerie, AFM en andere stakeholders over de implementatie
- Documentatieset 'Wijze van implementatie' gemaakt voor de leden

## **2.9 IMPLEMENTATIEBESLUIT KREDIETOVEREENKOMSTEN (MCD)**

Het implementatie besluit MCD is van 2 september tot en met 7 oktober 2015 ter consultatie voorgelegd. Deze AMvB strekt, samen met het eerder geconsulteerd voorstel van wet, tot implementatie van de MCD. Het definitieve besluit zal in 2016 worden gepubliceerd. Deze AMvB strekt, samen met bovengenoemde voorstel van wet, tot implementatie van de richtlijn. Aangezien het bij deze implementatie meer om technische zaken ging, die in Europees verband al waren afgesproken, zag de OvFD geen noodzaak om hierop te reageren.

**OvFD:**

- Implementatiebesluit (juridisch) beoordeeld: geen noodzaak tot reactie

## **2.10 WET IMPLEMENTATIE VERORDENING ESSENTIËLE INFORMATIEDOCUMENTEN**

Dit wetsvoorstel implementeert de Europese verordening van 26 november 2014 over essentiële-informatiedocumenten voor verpakte retailbeleggingsproducten en verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten (PRIIP's). Het wetsvoorstel werd van 16 augustus tot 13 september 2016 geconsulteerd.

Het wetsvoorstel implementeert de verordening over essentiële-informatiedocumenten voor verpakte retailbeleggingsproducten en verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten. De regels van de verordening werken naar hun aard rechtstreeks en behoeven dan ook geen implementatie in de Wft. De verordening stelt een aantal eisen aan het toezicht op de naleving van de bepalingen uit de verordening. Over de meeste vereiste bevoegdheden beschikt de AFM reeds op grond van de Wft. Over één bevoegdheid die voortvloeit uit de verordening beschikt de AFM nog niet: de bevoegdheid tot het stellen van beperkingen aan of het verbieden van de verkoop van bepaalde verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten. Deze bevoegdheid wordt met dit conceptwetsvoorstel in de Wft opgenomen.

**OvFD:**

- Totstandkoming van de Verordening gemonitord
- Wetsvoorstel (juridisch) beoordeeld; geen noodzaak tot een reactie

## **2.11 WET BEKOSTIGING FINANCIËEL TOEZICHT**

De OvFD maakt zich ernstige zorgen over de almaar stijgende toezichtskosten van de AFM. De bekostiging van AFM is geregeld in de Wet bekostiging financieel toezicht (Wbft). Op grond van deze wet keurt de minister jaarlijks de toezichtbegroting van de toezichthouders goed. De toezichthouders zijn bij het opstellen van de begroting gebonden aan de hoogte van het plafond dat volgt uit een kostenkader. Het kostenkader 2013-2016 loopt eind 2016 af en moet een kostenkader 2017-2020 tot stand komen.

### **2.11.1 Terugblik**

In 2014 en 2015 heeft de OvFD tijdens de consultatie van respectievelijk het Wbft en de Wijzigingswet Financiële Markten 2015 aangegeven, dat:

- de toezichthouders zich moeten beperken tot hun wettelijke taak om onverantwoorde stijging van de toezichtskosten te voorkomen en dat
- de ministers van Financiën en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid erop moeten toezien dat de toezichtskosten beheersbaar blijven. Met het afschaffen van de overheidsbijdrage in 2015 vervalt ook de financiële noodzaak daartoe. Feit is en blijft dat een noodzakelijke prikkel om toezichtkosten waar mogelijk te beperken ontbreekt. De OvFD vond het belangrijk dat er meer concrete waarborgen zouden komen zoals een toezicht- of kostenplafond.

Tijdens de parlementaire behandeling van de Wbft heeft de OvFD daarom uitgebreid met Kamerleden over de ontwikkeling van de toezichtskosten gesproken. Via de VVD is destijds een amendement aangenomen, waardoor:

- de huidige totale toezichtskosten van DNB en AFM in principe alleen met inflatiecorrectie stijgen. In bijzondere omstandigheden heeft de regering de benodigde vrijheid om het toezicht aan te passen aan die omstandigheden en een kostenstijging goed te keuren die hoger is dan de inflatiecorrectie. In dat geval wordt het besluit van de ministers nader gemotiveerd en toegestuurd aan de Tweede Kamer. Positief is dat hiermee feitelijk een kostenplafond tot stand kwam, waarvoor de OvFD heeft gepleit.
- Ook is een motie aangenomen waarin de regering wordt verzocht ervoor te zorgen dat kleinere partijen bij de uitwerking van de ministeriële regeling meer worden ontzien bij het vaststellen van de nieuwe, hogere tarieven.

### **2.11.2 Kostenkader 2016**

Op 8 december 2015 heeft de minister de Kamer geïnformeerd over het kostenkader van de AFM voor 2016. Op 15 januari heeft de Kamercommissie voor Financiën vragen gesteld over deze brief die de minister op 3 maart 2016 in het kader van een Schriftelijk Overleg heeft beantwoord. Tijdens het Algemeen Overleg Regeldruk op 16 december 2015 heeft hij de VVD toegezegd om te bezien of kleine partijen bij het vaststellen van de Regeling bekostiging financieel toezicht 2016 (verder) kunnen worden ontzien. Op 2 juni 2016 informeert hij de Kamer hierover. Waar kleine partijen in 2015 zijn ontzien is daar in 2016 aan vastgehouden. Hoewel het totaal aan toezichtkosten is gestegen, is deze stijging minimaal gelijkmatig verdeeld over de partijen, zodat het ontzien van kleine partijen in 2015 wederom doorwerkt in de tarieven voor 2016.

### **2.11.3 Kostenkaders 2017-2020**

Op 8 juli 2016 publiceert de minister de afspraken die hij met de DNB en AFM heeft gemaakt over de nieuwe kostenkaders voor de periode 2017-2020. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de wens om de kosten van de toezichthouders te reduceren. In het kostenkader is daarom opgenomen dat de beide toezichthouders een (efficiency)taakstelling - dus bezuinigingen - krijgen opgelegd. Deze taakstelling prikkelt de toezichthouders voldoende om de bedrijfsvoering efficiënter in te richten, zonder dat aan de kwaliteit en effectiviteit van het toezicht afbreuk wordt gedaan.

Ondanks herprioritering en de taakstelling, kent het kader voor de AFM voor 2017 een stijging ten opzichte van 2016, maar vanaf 2017 loopt het kader elk jaar richting 2020 af. De stijging per 2017 komt met name doordat de taken die volgen uit MiFID II per 2017 aan het taakpakket van de AFM wordt toegevoegd, wat een dermate forse nieuwe taak betreft dat hiervoor extra middelen nodig zijn.

Ook krijgt de AFM ruimte voor extra investeringen, zodat ze meer datagedreven en efficiënter kan werken. Uitgangspunt hierbij is dat deze investeringen zich later terugverdienen, omdat meer efficiënt en datagedreven toezicht op termijn leiden tot lagere toezichtskosten.

Om bestuurlijke rust te creëren is in de nieuwe kostenkaders voor beide toezichthouders een flexibele schil opgenomen. Deze flexibele schil is voor een gedeelte bedoeld voor nieuwe taken die de toezichthouders nu al voorzien. Het overige deel van de flexibele schil kan de toezichthouder inzetten voor op dit moment nog onvoorzien intensiveringen, die de toezichthouders niet regulier binnen het basisbedrag kunnen opvangen.

De Kamercommissie voor Financiën heeft in het kader van een schriftelijk overleg hierover vragen gesteld aan de minister die hij op 21 november heeft beantwoord. De VVD-fractie zou graag zien dat de taakstelling meer bedraagt dan de beoogde 1,75% per jaar (in totaal dus 7% in 2020). Ook heeft de Kamer kritische vragen gesteld over de flexibele schil en heeft de VVD een amendement ingediend om

de ongebreidelde groei van de toezichtskosten in de financiële sector te beteugelen. Aangezien de flexibele schil in het kostenkader een stimulans is voor extra uitgaven als flexibiliteit boven op het toegekende toezichtbudget. Dit amendement is helaas niet aangenomen.

Duidelijk is echter wel dat de Kamer de ontwikkeling van de toezichtskosten zorgwekkend vindt en kritisch in de gaten houdt. Iedere verhoging werkt tenslotte door naar de financiële dienstverleners en uiteindelijk de consument. Door het schrappen van de overheidsbijdrage is bovendien een natuurlijke rem op de hoogte van de tarieven die door de toezichthouders worden doorberekend aan de sector verdwenen. De parlementaire controle is dan van groot belang! De OvFD vindt dat een hele goede zaak en blijft de ontwikkelingen van de toezichtstarieven en de vormgeving van het toezicht kritisch monitoren en zal hierover contact blijven houden met de commissie Financiën van de Tweede Kamer. Als OvFD monitoren we de besluitvorming, we geven in de lobby aan welke praktische problemen bestaan en op welke wijze die het beste zouden kunnen worden opgelost.

**OvFD:**

- [Besluitvorming inzake toezichtskosten gevolgd](#)
- [Overzicht ontwikkeling toezichtskosten 2004-2016 gemaakt](#)
- [Overleg met Kamerleden](#)

### **3. VAKBEKWAAMHEID**

#### **3.1 OVERZICHT ONTWIKKELINGEN 2013, 2014 EN 2015**

De intermediaire brancheorganisaties Adfiz, CFD, NVF, NVGA en OvFD, verder de brancheorganisaties, zetten zich al vanaf 2013 gezamenlijk in om de kwaliteit van het vakbekwaamheidsbouwwerk, de permanente educatie, de kwaliteit van de vragen in de centrale examenvragendatabank en de eind- en toetstermen te verbeteren. In uitgebreide overleggen en consultatiereacties hebben de intermediaire brancheorganisaties gezamenlijk uitvoerig geageerd tegen (de kwaliteit van) het vakbekwaamheidsbouwwerk bij zowel Ministerie, CDFD als AFM.

Onderstaand een chronologisch overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen en acties in 2013, 2014 en 2015:

- Op 10 juni 2013 is de petitie 'Stop verplichte examinering van Wft PE- en inhaalprogramma's voor adviseurs' met bijna 10.000 handtekeningen tegen het verplichte PE- en inhaalexamen aan minister Duijsselbloem overhandigd.
- Op 24 juni 2013 deelde de minister de Kamer mee dat hij voorstander blijft van verplichte examinering van Wft PE- en Inhaalexamens.
- Op 8 september 2013 wordt een motie aangenomen, waarin de minister wordt verzocht om in overleg met de sector met voorstellen te komen op welke onderdelen het vakbekwaamheidsbouwwerk kan worden versoepeld.
- Op 29 november 2013 kondigde de minister enkele versoepelingen van het vakbekwaamheidsbouwwerk aan, waarbij het in feite alleen maar ging om cosmetische verschuivingen en geen daadwerkelijke versoepelingen overeenkomstig de motie. De brancheorganisaties waren van mening dat de minister geen uitvoering heeft gegeven aan de motie.
- Op 11 december 2013 vond het gesprek met de Kamercommissie voor Financiën plaats, maar

het heeft er niet toe geleid dat de minister alsnog is verzocht om terug te komen op het PE-examen.

- Op 10 juni 2014 wordt door de brancheorganisaties de website [www.wftexamenloket.nl](http://www.wftexamenloket.nl) gelanceerd.
- Op 30 juni 2014 geeft de minister aan dat hij open staat voor de praktijkervaringen die binnenkomen bij het Wft-Examenloket van de brancheorganisaties. Hij wil die ervaringen gebruiken om de kwaliteit van de centrale examinering te verbeteren.
- Op 12 november 2014 verzoeken de brancheorganisaties de minister dringend om de wettelijke overgangstermijn alsnog met een jaar te verlengen tot en met 31-12-2016.
- Op 26-01-2015 geeft de minister onder meer aan dat hij een verlenging van de overgangstermijn met één jaar niet aan de orde acht.
- Op 10-02-2015 sturen de brancheorganisaties de resultaten van de analyse van de 938 reacties uit het Wft Examenloket naar de Kamer. Hieruit blijkt dat de kritiek op zowel de techniek als de inhoud - dus de vragen - uit de Centrale Examenbank groot is.
- Op 16-04-2015 geeft de minister aan dat hij de overgangstermijn met drie maanden zou verlengen tot 1 april 2016.
- Op 29-05-2015 geven de brancheorganisaties aan onverkort vast te houden aan hun bezwaren en voorgestelde oplossingen. De voorgestelde verlenging tot 1 april 2016 is te kort en zij pleiten onverminderd voor een verlengde termijn tot 1 januari 2017.
- Op 16-06-2015 neemt de Kamer twee moties aan. Een motie voor een verlenging van de overgangstermijn voor centrale Wft-examinering met één jaar tot 1 januari 2017 en een motie voor schrijnende gevallen.
- Op 09-07-2015 geeft de minister aan dat alle diplomahouders tussen 1 april 2017 en 1 april 2019 hun eerste reguliere PE moeten behalen.

### **3.2 ACTIES BRANCHEORGANISATIES IN 2016**

#### **3.2.1 Analyse vakbekwaamheidsbouwwerk**

Op 29 juni 2016 heeft de minister een brief naar de Tweede Kamer gestuurd. Hij geeft hierin aan dat hij het CDFD heeft gevraagd om na het aflopen van de overgangstermijn op 1 januari 2017, te beginnen met een analyse van het vakbekwaamheidsbouwwerk. In deze analyse zal het CDFD de ontwikkelingen op de financiële markten alsmede de (ontvangen) verzoeken van marktpartijen betrekken en voorstellen doen voor aanpassing van het bouwwerk. De analyse zal antwoord geven op de vraag in hoeverre de modulaire opbouw van het bouwwerk en de beroepskwalificaties aansluiten op de praktijk. Eventuele voorstellen met betrekking tot wijziging van het bouwwerk die uit deze analyse volgen, zullen ter consultatie aan de markt worden aangeboden alvorens het CDFD een definitief advies aan de minister zal uitbrengen. Mocht uit deze analyse naar voren komen dat veranderingen aan het bouwwerk gewenst zijn dan kunnen deze per 1 april 2019 worden doorgevoerd.

#### **3.2.2 Consultatie PE-actualiteiten**

In juni hebben de brancheorganisaties kennis genomen van het inventarisatieformulier PE-Actualiteiten 2016. Aan de hand van de richtlijnen in dit formulier wordt de markt opgeroepen om actualiteiten te melden aan de PE-commissie van het CDFD. Op 8 juli hebben de brancheorganisaties kritiek geuit richting de PE-commissie van het CDFD op de criteria en richtlijnen op basis waarvan de PE-commissie de actualiteiten selecteert. Vervolgens vond van 8 augustus tot 9 september 2016 de formele consultatie inzake het vaststellen van de ontwikkelingen in de periode 1 april 2017 t/m 31 maart 2018 plaats. Op 9 september 2016 hebben de brancheorganisaties opnieuw een reactie op de criteria en richtlijnen gegeven en - vanuit dat opzicht - op de door het CDFD voorgestelde actualiteiten.

De brancheorganisaties maken bezwaar tegen het feit dat het CDFD de volgende uitgangspunten hanteert bij de keuze van de PE-onderwerpen, namelijk:

- Ontwikkelingen die op 1 januari 2017 in beginsel niet ouder zijn dan een jaar, of weliswaar ouder zijn, maar nog steeds van belang zijn voor de huidige adviespraktijk, deze zullen niet ouder zijn dan drie jaar;
- Het hanteren van toetstermen die bestaan uit vaardigheden, competenties of professioneel gedrag (verder vaardigheden).

De brancheorganisaties vinden dat actualiteiten uit voorgaande jaren niet in de PE-examens mogen worden meegenomen. Ze vinden het van groot belang dat wordt voorkomen dat PE-examens kennis toetsen die al eerder is getoetst. Op grond van de criteria die het CDFD stelt worden veel kandidaten die de afgelopen jaren een PEplus-examen hebben afgelegd opnieuw geconfronteerd met 'actualiteiten' die zij in het eerdere PEplus-examen hebben afgelegd. Op deze wijze worden ze dan dubbel getoetst, wat nooit de bedoeling kan en mag zijn.

De brancheorganisaties wijzen er ook op dat in 2013/2014 de eind- en toetstermen zijn vastgesteld voor de PEplus-examens omdat bestaande diplomahouders vaardigheden moesten inhalen. De minister heeft duidelijk uitgesproken dat onder het 'plus-gedeelte' in de PEplus vaardigheden worden bedoeld. Het 'plus-gedeelte' is inmiddels afdoende geëxamineerd, dus voor de komende PE-examens zouden die elementen niet meer in eind- en toetstermen mogen terugkomen. In het consultatiedocument staan echter nog steeds vaardigheden opgenomen en dat kan en mag niet de bedoeling.

Uitgangspunten voor de selectie van eind- en toetstermen voor PE dienen te zijn:

1. Alleen toetstermen met betrekking tot 'nieuwe stof', dus niet ouder dan één jaar;
2. Toetstermen die overgenomen zijn uit de initiële examens worden niet getoetst, tenzij deze aan een PE-actualiteit zijn gekoppeld;
3. Te subtiële verschillen tussen oude en nieuwe toetstermen worden niet getoetst;
4. Er worden geen vaardigheden, competenties en professioneel gedrag getoetst, de voorgestelde nieuwe ontwikkelingen mogen dus niet verwijzen naar eind- en toetstermen met een taxonomiecode V(vaardigheden) en C(ompetenties), maar alleen naar K(ennis) en B(egrip);
5. Bestaande gewijzigde termen die van K naar B zijn omgezet kunnen geen onderdeel zijn van PE vanaf 2017. Dit zou betekenen dat bestaande zaken op een andere manier opnieuw worden getoetst.

Vanuit deze uitgangspunten hebben de brancheorganisaties de voorgestelde 'actualiteiten' beoordeeld en vastgesteld dat een behoorlijk aantal ontwikkelingen niet actueel is; soms wel meer dan de helft per beroepskwalificatie. Bij de Beroepskwalificatie Schade Particulier zijn van de 11 voorgestelde PE-ontwikkelingen, 8 ontwikkelingen te bestempelen als oude vakbekwaamheid. Van deze ontwikkelingen zijn daarbij 8 onderwerpen exact gelijk aan de onderwerpen die het Ministerie van Financiën voor 2015 of 2016 heeft benoemd als PE-onderwerp. Maar liefst 72% van de voorgestelde PE-ontwikkelingen voldoet dus niet en betreft oude vakbekwaamheid. Dit vinden de brancheorganisaties onaanvaardbaar. Ze stellen dan ook vast dat een PE-examen bij deze beroepskwalificatie geheel overbodig is.

De conclusie van de brancheorganisaties na bestudering van alle beroepskwalificaties is dat bij de meeste beroepskwalificaties de helft of meer dan de helft van de voorgestelde ontwikkelingen niet voldoen. Zij kunnen zich niet aan de indruk onttrekken dat ontwikkelingen uit voorgaande jaren weer tevoorschijn zijn gehaald om de Examenbank te kunnen vullen voor de volgende PE-periode. Voor een



kwalitatief goede Examenbank heb je immers een bepaalde kwantiteit aan vragen nodig. Dit is een onwenselijke situatie. Immers, als er in een bepaalde periode geen of onvoldoende relevante PE-ontwikkelingen zijn, zal er ook geen PE-examen afgenomen dienen te worden.

De Kamercommissie voor Financiën heeft op 28 september 2016 een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de minister. De brancheorganisaties hebben vooraf overleg met de Kamer gehad en die vragen dan ook of er in het kader van het vakbekwaamheidsbouwwerk oude informatie en kennis getoetst gaat worden in 2017. De afspraak was dat PE-actualiteiten die binnen een tijdsbestek van één jaar hebben plaatsgevonden getoetst zullen worden. De minister wordt gevraagd of men zich hieraan houdt en of de minister kan bevestigen dat er geen oude kennis wordt getoetst. Ook wordt gevraagd welk overleg hierover plaats vindt met de betrokken brancheorganisaties. Bovendien worden kritische vragen gesteld over de aanzienlijk hogere leges.

De minister gaat in zijn antwoord niet echt in op de kritiekpunten, maar neemt het standpunt van het CDFD over. Daarbij geeft hij aan dat het CDFD verspreid over 2016 regelmatig overleg heeft gehad met de betrokken brancheorganisaties, waarbij onder meer het constructiekader van de PE-examens 2017 is besproken.

Inzake de hogere leges geeft de minister aan dat de uitgaven moeten worden gedekt met de inkomsten uit de leges. Hij neemt een tekort van € 1,9 miljoen uit de overgangperiode 2014-2016 niet mee in de berekening omdat dat zou leiden naar een legestarfief van € 80. Hierdoor hoeft het legestarfief minder hard te stijgen en wordt het voor de eerste PE-periode van 2017-2019 vastgesteld op € 67. Hij verwacht met deze verhoging geen knelpunten in de examinering.

Ondanks de bezwaren van de brancheorganisaties heeft het CDFD op 24 oktober 2016 een vrijwel ongewijzigd advies uitgebracht aan het Ministerie van Financiën.

### **3.2.3 Consultatie Wijziging regeling eind- en toetstermen examens financiële dienstverlening**

Van 3 november tot 1 december 2016 heeft het ministerie van Financiën de door het CDFD voorgestelde wijzigingen van de Regeling eindtermen en toetstermen PE-examens financiële dienstverlening Wft ter consultatie aan de markt voorgelegd.

Op 1 december 2016 hebben de brancheorganisaties gereageerd op deze consultatie. Hierin verwijzen zij naar de eerdere reactie die ze op 9 september aan het CDFD hebben gestuurd, aangezien op dit consultatiedocument grotendeels dezelfde opmerkingen kunnen worden gemaakt. Ze geven daarbij wel aan dat ze constateren dat het CDFD een afwijkend en geheel eigen uitgangspunt is gaan hanteren voor het bepalen van de termijn voor PE-actualiteiten, die in de PE-examens voor de volgende PE-periode moeten worden opgenomen. Het CDFD houdt zich hiermee niet aan belangrijke toezeggingen die het ministerie al in een eerder traject aan de Tweede Kamer heeft gedaan en heel concreet leidt dit ertoe dat in de volgende PE-periode dan ook sprake is van toetsing van 'oude vakbekwaamheid' en van vaardigheden. De brancheorganisaties hebben het CDFD heel concreet op deze punten gewezen en ze geven aan dat ze helaas moeten constateren dat het CDFD geen gehoor aan hun inbreng op dit belangrijke punt heeft gegeven in het advies dat het CDFD aan het ministerie heeft ingebracht voor de PE-ontwikkelingen 2017-2019.

Ook de voorgestelde verhoging van de leges baart de brancheorganisaties grote zorgen, juist ook gegeven de bezwaren die ze hebben tegen de vormgeving van de PE-examens voor de komende PE-periode. Hogere kosten zijn slechts te rechtvaardigen als dit ook leidt tot kwalitatief betere examens.

De brancheorganisatie zijn van mening dat de examens absoluut niet beter worden als oude vakbekwaamheid opnieuw wordt getoetst.

Gegeven deze zwaarwegende punten vragen de brancheorganisaties dat gewaarborgd wordt dat de toezeggingen die de minister aan de Kamer heeft gedaan, alsnog worden waargemaakt. En vooral ook: dat beter gewaarborgd wordt dat financieel adviseurs – nu ze verplicht examens moeten afleggen via de examenbank – examens afleggen die daadwerkelijk aansluiten bij de actuele ontwikkelingen binnen de beroepskwalificaties. De brancheorganisaties zijn ervan overtuigd dat PE-examens die gebaseerd zijn op eigen gekozen uitgangspunten van het CDFD de beroepsgroep van financieel adviseurs niet uitdaagt en motiveert om met permanente educatie bezig te zijn. Nu al is het zo dat de examens niet of nauwelijks van toegevoegde waarde zijn voor de professionalisering van grote groepen adviseurs die op een specialistisch en hoog niveau adviseren. Dit gaat nog ernstiger wringen als er sprake is van een navenante stijging van de kosten voor de examens.

Uit het Wft-ervaringsloket dat de brancheorganisaties twee jaar geleden hebben geopend, kwam forse kritiek over het feit dat oude kennis werd getoetst en over de wijze waarop vaardigheden werden getoetst. Wij vrezen nu een herhaling van zetten. Zeker als de branche daarbij diep in de buidel moet tasten voor het verplicht afleggen van (deels) verouderde examens op basisniveau. Dit betekent tegelijkertijd ook een flinke aanslag op het resterende opleidingsbudget voor bovenwettelijke en meer gespecialiseerde opleidingen. In veel gevallen zal hier geen geld meer voor zijn.

Op 15 december 2016 hebben de brancheorganisaties nog een brief gestuurd naar de minister met ongeveer dezelfde inhoud, met als doel te voorkomen dat de PE-examens in de komende PE-periode 2017-2019 niet of nauwelijks van toegevoegde waarde zijn voor de professionalisering van grote groepen financieel adviseurs.

Op 22 december 2016 is ook een brief met vergelijkbare inhoud naar de Vaste Kamercommissie voor Financiën gestuurd, waarin de commissie wordt gevraagd de punten van de brancheorganisaties te betrekken bij de beoordeling van de reactie van de minister en de minister op te roepen om zich aan eerdere toezeggingen te houden. De discussie wordt in 2017 dus nog voortgezet.

**OvFD (met overige brancheorganisaties):**

- Ontwikkelingen doorgegeven in het kader van de inventarisatie
- Brieven naar PE-Commissie, CDFD, Tweede Kamer en minister
- Reactie op consultatie Actualiteiten 2016 gegeven
- Overleg met Tweede Kamer
- Alle eind- en toetstermen van de beroepskwalificaties beoordeeld
- Persbericht uitgegeven

#### **4. HYPOTHEEKVERSTREKKING**

De OvFD heeft de afgelopen jaren continue via brieven, vragen, in de pers en in gesprekken met Kamerleden OvFD aandacht gevraagd voor diverse knelpunten bij hypotheekverstrekking. Eind 2016 ontstond plotseling ook nog een groot probleem met betrekking tot het toetsmoment hypotheek, waar het laatste woord nog niet over is gezegd. Onderstaand meer informatie over de lobby.



#### 4.1 KNELPUNTEN HYPOTHEEKVERSTREKKING

Op 30 mei 2016 heeft de minister een brief naar de Tweede Kamer gestuurd waarin hij invulling geeft aan diverse toezeggingen die de Kamer heeft gedaan. De toezeggingen betreffen een breed scala aan onderwerpen zoals aflossingsvrije hypotheek, de risico-opslag, advieskosten, rentever verschillen tussen aflossingsvrij- en annuïtaire hypotheek, verzilverhypotheek en rentemiddeling.

De OvFD heeft op 27 juni 2016 - voorafgaand aan twee belangrijke debatten in de Tweede Kamer - een brief naar de Kamercommissie gestuurd. Hierin geeft zij aan - ondanks het herstel op de woningmarkt - nog een aantal belangrijke zorgpunten te hebben, zoals al besproken in paragraaf 2.6, namelijk:

- Het wordt voor starters steeds moeilijker een huis te kopen, zeker als er ook nog sprake is van een studieschuld;
- Lagere woonlasten bij koop; maar een hypotheek is onmogelijk;
- Maatwerk is in de praktijk (nog steeds) niet of nauwelijks mogelijk;
- Tienduizenden hypotheekgevangenen.

Op 28 juni 2016 vond het eerste debat, het Algemeen Overleg Nederlandse Bankensector, plaats. Tijdens dit overleg hebben diverse Kamerleden al elementen uit de brief van de OvFD van 27 juni gebruikt en aangedrongen op meer maatwerkmogelijkheden. Ook hebben zij de minister gewezen op onwenselijke situaties waarin mensen bijvoorbeeld een goedkopere woning willen kopen maar dat niet kunnen vanwege de LTI-norm.

Op 29 juni vond vervolgens tweede debat, het Algemeen Overleg Hypotheekverstrekking, plaats tussen de minister van Wonen, de minister van Financiën en de Kamercommissie voor Wonen & Rijksdienst. Ook tijdens dit overleg hebben diverse Kamerleden informatie uit de brief van 27 juni overgenomen. Tendens is steeds meer dat de Kamerleden vinden dat de kredietnormen zijn doorgeschoten. Ze zijn heel kritisch op het feit dat maatwerk amper mogelijk is. De minister heeft aangegeven het beeld te herkennen dat maatwerk niet mogelijk is, maar geeft aan ook niet direct voor ogen te hebben hoe hij dit dan handen en voeten kan geven. Hij ziet ook wel dat het onwenselijk is dat senioren niets met de waarde van hun huis kunnen doen en dat het niet uitlegbaar is dat mensen geen lagere hypotheek kunnen afsluiten, maar weet niet goed hoe hij dat kan aanpakken. De beide ministers roepen daarom op om concrete praktijkvoorbeelden aan te leveren zodat ze het probleem kunnen inventariseren. Een paar Kamerleden hebben voorgesteld om in plaats van Maatwerk een generieke regeling te treffen voor bepaalde groepen zoals senioren en mensen die een lagere hypotheek willen afsluiten en die op te nemen in de Tijdelijke Regeling Hypothecair Krediet. De minister is hier geen voorstander van en wil eerst inventariseren hoe groot het probleem is. Hij zal er in oktober op terugkomen.

Ook kwamen de doorlooptijden bij hypotheekverstrekking aan bod. De OvFD heeft dit eerder ook met Kamerleden besproken in het kader van de implementatie van de MCD. De VVD heeft hierover ook al eerder een motie ingediend waarin ze de minister verzoekt om te onderzoeken hoe het doorlooptraject kan worden ingekort en de administratieve lasten voor de betrokken partijen kunnen worden beperkt.

Naar aanleiding van dit Algemeen Overleg is een Verlengd Algemeen Overleg (VAO) aangevraagd, dat op 6 september 2016 heeft plaatsgevonden. De OvFD heeft ook voorafgaand aan dat overleg een brief naar de Kamer gestuurd met haar belangrijkste zorgpunten. Tijdens het VAO zijn diverse moties ingediend met als centrale boodschap dat de minister hypotheekverstrekking beter mogelijk moet maken voor ouderen.

Zo vindt de Kamer het belangrijk dat woningeigenaren hun bestaande hypotheek kunnen omzetten naar een hypotheek met een lagere rente. Zij maakt zich zorgen dat hypotheekverstrekkers, ondanks het feit dat het omzetten van een hypotheek kan leiden tot lagere maandlasten, dergelijke verzoeken vaak afwijzen omdat de regels te strak worden gehandhaafd. Ook zijn de hypotheeknormen volgens de Kamer onvoldoende ingesteld op oudere huizenbezitters die ofwel een hypotheek willen meenemen naar een volgende koopwoning of een bescheiden hypotheek willen hebben voor consumptieve doeleinden of voor woningverbetering. Tot slot constateert de Kamer dat ouderen en mensen met een WW- of WIA-uitkering grote moeilijkheden ondervinden bij het verlengen of oversluiten van een hypotheek, waardoor zij niet kunnen profiteren van de huidige lage rentestanden.

De minister is via deze moties opgeroepen om afspraken met de markt te maken over de interpretatie van de verschillende regels voor hypotheekverstrekking, om zo meer mogelijkheden te bieden voor het afsluiten van hypotheekleningen voor die gevallen waarin de woonlasten bij de nieuwe hypotheek gelijk zijn of afnemen en om te bewerkstelligen dat meer groepen - zoals ouderen - de mogelijkheid krijgen om te profiteren van de lage rente.

De minister heeft aangegeven dat hij het met de indieners eens is dat het van belang is dat mensen die het zich financieel kunnen veroorloven gewoon een hypotheek kunnen sluiten, ongeacht hun leeftijd. Hij vindt ook dat het uitsluiten van ouderen zeker niet het doel is van het prudentieel toezicht, van de voorzichtige regels die worden gehanteerd. Hij geeft aan geluiden te herkennen, dat veel ouderen tegen praktische hindernissen oplopen. De minister gaat daarom naar aanleiding van de aangenomen moties in overleg met de markt over de interpretatie van de verschillende regels voor hypotheekverstrekking. Een hele goede zaak en de OvFD is graag bereid hieraan een bijdrage te leveren.

De OvFD heeft de Kamer bij voortduring opgeroepen om meer aandacht aan deze problemen te schenken, omdat hypotheekadviseurs in de praktijk worden geconfronteerd met woningeigenaren met een bestaande hypotheek die hun hypotheek tegen een lagere rente willen oversluiten of een kleiner huis willen kopen tegen een lagere hypotheek dan ze nu hebben, maar dat niet kunnen omdat ze aan de strengere inkomensnormen (LTI) moeten voldoen. Ze blijven daardoor soms meer dan het dubbele betalen. De OvFD vindt dit onbegrijpelijk en niet uitlegbaar en is blij dat de Kamer dit via de aangenomen moties nu erkent en bevestigt. De uitgebreide lobby van de OvFD heeft dus positieve resultaten behaald en op 15 september 2016 is dan ook een persbericht uitgebracht waarin de OvFD aangeeft blij te zijn dat de Tweede Kamer maar liefst vier moties inzake knelpunten bij hypotheekverstrekking heeft aangenomen met als doel deze knelpunten op te lossen.

**OvFD:**

- [Brieven naar Vaste Kamercommissie voor Financiën](#)
- [Gesprekken met ministerie van Wonen en Ministerie van Financiën](#)
- [Gesprekken met Kamerleden](#)
- [Persberichten](#)
- [Verzamelen, delen en bespreken van praktische voorbeelden](#)
- [Opnieuw delen van zorgpunten hypotheekverstrekking in consultatiereactie Wijziging Tijdelijke Regeling Hypothecair Krediet](#)

## **4.2 MAATWERK BIJ HYPOTHEEKVERSTREKKING**

### **4.2.1 Geschiedenis**

De OvFD heeft sinds de beperking van de kredietnormen in 2011 bij voortduring signalen afgegeven dat maatwerk bij hypotheekverstrekking niet of nauwelijks mogelijk is. Op 2 juli 2014 gaf de minister van Wonen in een Kamerbrief aan, dat de indruk, dat maatwerk niet mogelijk is, onjuist is. Mogelijkheden tot maatwerk binnen de hypotheeknormen, daar waar maatwerk gewenst, passend en verantwoord is, bestaan. Bij de wijziging van de Tijdelijke regeling hypothecair krediet zijn heel heldere en dus gemakkelijk toepasbare afwijkingsmogelijkheden gecreëerd.

Het gebruik van maatwerk is volgens de minister wel gering, maar dit komt door het in het verleden bewust gevoerde beleid vanuit de wetgever en toezichthouder om de mogelijkheden voor het ruimhartig gebruik van uitzonderingen in te perken. Dit heeft geleid tot een zekere verstarring van de werkwijze van aanbieders en adviseurs bij hypotheekverstrekking. Volgens de minister wijzen het ministerie van Financiën en de AFM er echter op dat gebruik mag worden gemaakt van alle uitzonderingsmogelijkheden mits voldoende onderbouwd. De OvFD heeft via diverse brieven en aan de hand van praktijkvoorbeelden steeds aangegeven dat de theoretische uitzonderingsmogelijkheden door aanbieders onvoldoende worden gebruikt.

#### **4.2.2 Ontwikkelingen maatwerk 2016**

Tijdens de debatten over Hypotheekverstrekking zijn vier moties aangenomen, zoals beschreven in paragraaf 4.1. Deze vier moties hebben als gemene deler dat zij vragen om een betere en bredere hypotheekverstrekking aan groepen die nu afhankelijk zijn van maatwerk dat onvoldoende tot stand lijkt te komen.

Op 27 oktober 2016 heeft de minister een brief naar de Kamer gestuurd inzake de leennormen 2017. Hierin informeert hij de Kamer over de stand van zaken met betrekking tot de toezeggingen en moties op het gebied van hypotheekverstrekking. De minister geeft aan dat de moties als gemene deler hebben, dat zij vragen om een betere en bredere hypotheekverstrekking aan groepen die nu afhankelijk zijn van maatwerk dat onvoldoende tot stand lijkt te komen. De minister zal daarom - om een beter beeld te krijgen van de praktijk rond maatwerk - een onderzoek uitzetten over hoe marktpartijen op dit moment omgaan met maatwerk, in welke mate gebruik wordt gemaakt van de explainruimte en welke belemmeringen in de praktijk worden ervaren om hiervan gebruik te maken.

Tevens zal hij om uitvoering te geven aan de moties een platform maatwerk opstarten dat tot doel heeft om mogelijke belemmeringen voor maatwerk weg te nemen. In dit platform maatwerk zullen de ministeries samen met het toezicht en marktpartijen knelpunten identificeren in de hypotheekverstrekking en bezien hoe deze weggenomen kunnen worden. De uitkomsten zal hij dan doen toekomen aan het Nibud, zodat dit kan dienen als inbreng voor het advies voor de leennormen 2018.

De OvFD maakt deel uit van het Platform Maatwerk. Eind december is overleg geweest met het ministerie van Wonen inzake een enquête maatwerk die onder aanbieders en adviseurs wordt uitgezet om knelpunten in de regelgeving voor wat betreft maatwerk te identificeren. De OvFD heeft in dit kader ook meegewerkt aan de inhoud van de vragenlijst. De enquête zal begin 2017 onder de leden van de OvFD worden uitgezet.

#### **OvFD:**

- [Praktijkvoorbeelden verzamelen en beoordelen](#)
- [Input naar de ministeries van Wonen en Financiën](#)

- Overleg met de ministeries van Wonen en Financiën
- Deelname aan het Platform Maatwerk

## **4.3 RENTEMIDDELING**

### **4.3.1 Geschiedenis**

De hypotheekrente staat op een historisch laag punt en rentemiddeling is een van de mogelijkheden voor hypotheekbezitters om te profiteren van de lage rente. Uit onderzoek van Vereniging Eigen Huis in 2015 blijkt echter dat de meeste geldverstrekkers de mogelijkheid van rentemiddeling niet aanbieden. Ook de OvFD heeft in overleggen aangegeven dat meer aanbieders mogelijkheden tot rentemiddeling zouden moeten bieden.

In de praktijk bleek vervolgens dat geldverstrekkers problemen hadden met de fiscale uitwerking, maar de staatssecretaris van Financiën heeft op 21 september 2015 een oplossing hiervoor gepubliceerd in zijn brief aangaande de Fiscale verzamelwet 2015. Hiermee zijn er voor de banken geen (fiscale) belemmeringen meer zijn om rentemiddeling actief aan te bieden.

Op 16 december 2015 heeft de minister vervolgens de Kamer geïnformeerd dat hij de NVB en het Verbond van Verzekeraars een brief heeft gestuurd waarin hij aangeeft dat hij een proactieve houding van de sector om de optie van rentemiddeling aan te bieden zou verwelkomen. Het aanbieden van rentemiddeling is namelijk een van de manieren om klanten keuzemogelijkheden te bieden en dienstbaar te zijn. Hij vertrouwt erop dat hypotheekverstrekkers het belang van de klant centraal stellen en met die blik een afweging maken om rentemiddeling al dan niet aan te bieden.

### **4.3.2 Ontwikkelingen rentemiddeling 2016**

In maart 2016 blijkt uit een analyse van de Hypothekers Associatie onder ruim 300.000 hypotheekleningen, dat twintig procent van de hypotheekleningen voldoet aan de voorwaarden om voor rentemiddeling in aanmerking te komen. Dit betekent dat een op de vijf huizenbezitters zijn maandlasten kan verlagen als alle geldverstrekkers rentemiddeling zouden aanbieden. Nu bieden slechts 6 van de 27 geldverstrekkers in Nederland deze mogelijkheid, terwijl alle geldverstrekkers rentemiddeling zouden moeten aanbieden. Voor veel mensen is oversluiten naar een andere geldverstrekker geen optie, omdat de boeterente erg hoog is of omdat hun huis onder water staat. Voor deze mensen is rentemiddeling bij hun huidige geldverstrekker de enige mogelijkheid om te besparen op hun woonlasten.

In de brief van 30 mei 2016 inzake hypotheekverstrekking geeft de minister aan dat uit recent gevoerde gesprekken met de sector blijkt dat een deel van de hypotheekverstrekkers inmiddels rentemiddeling aanbiedt. De grote hypotheekverstrekkers die op dit moment nog geen rentemiddeling aanbieden hebben gemeld dit op korte termijn ook te zullen doen. De sector heeft tevens aangegeven dat met de doorgevoerde aanpassingen in de fiscale wetgeving, alle wettelijke belemmeringen voor rentemiddeling zijn weggenomen. De minister verwacht daarom dat in de loop van 2016 voor het grootste deel van de hypotheekmarkt rentemiddeling wordt aangeboden. Op 31 mei 2016 stuurt de minister ook nog een brief die geheel aan rentemiddeling is gewijd en waarin hij ingaat op vragen die vanuit de diverse Kamerfracties zijn gesteld.

#### **OvFD:**

- Stand van zaken rentemiddeling gemonitord
- Relevante informatie met Ministerie gedeeld

- **Praktijkvoorbeelden en relevante informatie gedeeld met ministerie en Kamer**

#### **4.4 LEENNORMEN**

De leennormen hebben ook in 2016 grote aandacht gekregen in de Tweede Kamer. De Kamer maakt zich ook zorgen over het effect van kabinetsbeleid op de woningmarkt. De minister wordt steeds meer en ook vaker dringend opgeroepen om niet te ver door te slaan met de kredietnormen. De Kamer heeft tijdens een groot aantal debatten met zowel de minister voor Wonen als de ministerie van Financiën gesproken over het effect van de kredietnormen op de woningmarkt, knelpunten bij hypotheekverstrekking en de vaststelling van de kredietnormen 2017.

De OvFD heeft in de aanloop naar deze debatten met Kamerfracties gesproken, brieven gestuurd en Kamervragen voorbereid.

##### **4.4.1 Loan to Value-ratio (LTV)**

Het kabinet heeft op 23 augustus 2013 aangegeven dat zij van mening is dat een verdere daling van de LTV ratio, vanuit het oogpunt van consumentenbescherming, maar ook voor een meer gezonde bankbalans en minder volatiele woningmarkt op termijn wenselijk is. Bij robuust herstel van de woningmarkt wil het kabinet hiertoe met nadere voorstellen komen. Het kabinet is echter niet voornemens het ingezette afbouwpad van de LTV-ratio naar 100% (bereikt per 1 januari 2018) te versnellen. Hierover wordt echter wel regelmatig gesproken in het Financieel Stabieliteitscomité (FSC). In het FSC spreken vertegenwoordigers van DNB, de AFM en het ministerie van Financiën ten minste twee keer per jaar onder leiding van de president van DNB over de ontwikkelingen op het gebied van de stabiliteit van het Nederlandse financiële stelsel.

Het FSC is van mening dat een lagere LTV-limiet de stabiliteit van de financiële sector en de economie kan versterken. De hoge LTV-ratio's van nieuwe hypotheekleningen in Nederland zijn een risico voor de prijs en beschikbaarheid van kapitaalmarktfinanciering voor banken onder stressvolle omstandigheden. LTV-ratio's die meer in lijn zijn met wat internationaal gebruikelijk is, kunnen de bereidheid van beleggers vergroten om banken ook in slechte tijden te blijven financieren.

De hoge LTV-ratio's maken Nederlandse huishoudens daarnaast kwetsbaar voor huizenprijzdalingen. Het FSC acht de huidige situatie, waarin een grote groep huishoudens onder water staat, onwenselijk. Het ingezette kabinetsbeleid neemt dit risico deels weg. Met een LTV-limiet van 90% is de kans dat deze situatie zich opnieuw zal voordoen echter aanzienlijk kleiner dan bij een limiet van 100%. Het FSC vindt een geleidelijke verdere verlaging door volgende kabinetten van de LTV-limiet tot 90% in 2028 daarom wenselijk. Daarbij dient ook te worden voorkomen dat een verlaging van de LTV-limiet ertoe leidt dat huishoudens het resterende deel van de koopsom financieren met (duurder) consumptief krediet.

Het FSC vindt dat het kabinet wezenlijke verbeteringen in de fiscale behandeling van de eigen woning tot stand heeft gebracht. Niettemin gaat nog altijd een prikkel tot maximaal lenen uit van de hypotheekrenteaftrek. Een verdere afbouw hiervan kan deze prikkel doen afnemen en daarmee in belangrijke bijdragen aan het verminderen van zaken die de financiële stabiliteit kunnen beïnvloeden.

De OvFD heeft al diverse keren via persberichten en publicaties gereageerd en vindt de aanbeveling van het FSC om de LTV-limiet vanaf 2018 stapsgewijs te laten dalen tot 90% onverantwoord. Een verdere verlaging van de LTV leidt ertoe dat starters de aankoop van een huis jaren moeten uitstellen. Ook de doorstroming komt in gevaar omdat ongeveer de helft van de doorstromers extra geld nodig zal hebben als de LTV-limiet naar 90 procent gaat.

Het FSC geeft ook aan dat de hoge LTV-ratio's Nederlandse huishoudens kwetsbaar maken voor huizenprijsdalingen. Zij acht de huidige situatie waarin een grote groep huishoudens onder water staat onwenselijk. Echter, een verdere verlaging van de LTV zal negatieve gevolgen hebben voor woningprijzen. Studies wijzen op een minimale prijsdaling van 8% bij een verlaging van de LTV-limiet met 10%-punt. Het aantal huishoudens met een restschuld neemt op dit moment af vanwege de stijging van de huizenprijs. Een verdere verlaging van de LTV zal dit herstel echter juist ongedaan maken en weer meer huishoudens onder water zetten.

Verder zijn de afgelopen jaren afdoende maatregelen getroffen. Een hypotheek moet tegenwoordig volledig annuïtair worden afgelost. Hierdoor zal dus al binnen enkele jaren na het afsluiten van een hypotheek een LTV van 90% worden bereikt.

In 2016 heeft geen nadere analyse van het toekomstige LTV-beleid plaatsgevonden. Het kabinet heeft geconcludeerd dat zij de afgelopen jaren belangrijke hervormingen op de woningmarkt heeft doorgevoerd. Het beleid is duidelijk en dat komt de rust op de woningmarkt ten goede. De afweging omtrent een eventuele verdere verlaging van de LTV-limiet laat het kabinet over aan volgende kabinetten. De OvFD monitort de ontwikkelingen op dit gebied, dus het blijft een belangrijk punt in de lobby.

**OvFD:**

- Analyse inzake LTV-beleid gemaakt
- Ontwikkelingen LTV monitoren
- In gesprekken met Kamerleden, stakeholders en pers onwenselijkheid verdere verlaging LTV bespreken

#### **4.4.2 Loan to Income-ratio (LTI)**

Op 27 oktober 2016 heeft de minister voor Wonen een brief naar de Tweede Kamer gestuurd inzake de hypothecaire leennormen 2017. De leennormen worden tegenwoordig vastgelegd in de ministeriële regeling hypothecair krediet op basis van het advies dat het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) jaarlijks over de financieringslastnormen geeft naar aanleiding van veranderingen in uitgaven van huishoudens, inflatie en wijzigingen in belastingen en premies. De veranderingen van de financieringslastpercentages in combinatie met de inkomensgroei en de ontwikkeling van de rente, bepaalt de verandering van de leencapaciteit van huishoudens.

De leencapaciteit van huishoudens ontwikkelt zich redelijk gelijkmatig voor 2017. De leencapaciteit stijgt voor alle inkomensgroepen als gevolg van gunstige koopkrachtontwikkelingen. Het Nibud heeft in 2015 voorgesteld om het meetellen van het tweede inkomen in het bepalen van het financieringslastpercentage de komende jaren stapsgewijs verder te verruimen naar 100% om de hypotheeknormen voor tweeverdieners meer in lijn te brengen met die voor eenverdieners. Dus ook in 2017 wordt een stap gezet in de mogelijkheid om het tweede inkomen zwaarder te laten meewegen bij de berekening van het financieringslastpercentage. Voor 2017 zal 60% van het tweede inkomen mogen worden meegenomen bij de berekening van het financieringslastpercentage. Dit betekent niet dat het tweede inkomen maar voor 60% meetelt voor de leencapaciteit. Het financieringslastpercentage wordt toegepast op het gehele gezamenlijke huishoudinkomen. Hierdoor ligt de leencapaciteit van een- en tweeverdieners veel dichterbij elkaar dan het percentage van 60% lijkt te suggereren. Naar verwachting

zal op termijn het tweede inkomen volledig meetellen.

Ook adviseert het Nibud om de financieringslastpercentages te middelen om zo de jaarlijkse fluctuaties in de leencapaciteit te beperken. Dit betekent concreet dat de financieringslastpercentages vanaf 2017 over vier jaar worden gemiddeld. Hierdoor wordt het verloop van de leencapaciteit voor consumenten en marktpartijen meer voorspelbaar en op macroniveau draagt middeling zodoende bij aan een stabielere woningmarkt.

**OvFD:**

- Reactie op consultatie Regeling Hypothecair Krediet
- Overleg met ministeries, AFM en Kamerleden over de leennormen
- Reacties in het kader van de lobby in persreacties

#### **4.5 TOETSMOMENT HYPOTHEKEN**

In december 2016 blijkt plotseling dat het ministerie en de AFM voornemens zijn om het toetsmoment verantwoorde kredietverlening te wijzigen. In plaats van het aanvraagmoment zal voortaan het bindend aanbod leidend zijn.

Per 1 januari 2017 worden de normen voor kredietverlening aangepast. De LTV wordt verlaagd naar 101% en de LTI-normen worden per die datum geactualiseerd op basis van het jaarlijkse Nibud advies. Eind 2016 ontstaat de vraag welk moment in het kredietverstrekingsproces bepalend is voor het hanteren van deze nieuwe normen. In het verleden was het gebruikelijk om uit te gaan van de normen zoals die bekend waren op de offertedatum. Door wijzigingen in de wetgeving die voortvloeien uit de MCD is de situatie onduidelijk.

De AFM stelt dat met de introductie van het bindend aanbod een uniform moment is ontstaan waarop de toetsing op overkreditering moet hebben plaatsgevonden. Als het toetsmoment voor 1 januari heeft plaatsgevonden en het bindend aanbod na 1 januari plaatsvindt dan kan dit leiden tot de conclusie dat de hypotheek niet langer verantwoord kan worden verstrekt, door bijvoorbeeld wijzigingen in de leennormen.

Op 13 december 2016 heeft de minister van Wonen een schriftelijke reactie gegeven op vragen die de Vaste Kamercommissie voor Wonen heeft ontvangen van de Hypotheekshop, over het standpunt van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) inzake het toetsmoment verantwoorde kredietverlening. De minister verdedigt in deze brief het standpunt van de AFM dat met de hypotheeknormen 2016 mag worden gerekend voor hypotheekaanvragen die zijn ingediend voor 1 januari 2017 waarbij de kredietwaardigheidstoets ten behoeve van het bindend aanbod uiterlijk 1 februari 2017 plaatsvindt.

De minister stelt, dat er naar aanleiding van wijzigingen die voortvloeien uit de MCD, enkele wijzigingen hebben plaatsgevonden in het hypotheekverstrekingsproces. Dit houdt onder andere in dat consumenten een bindend aanbod dienen te ontvangen en dat het voorlopig offertemoment is komen te vervallen.

De AFM is van oordeel dat met de introductie van het bindend aanbod een uniform moment is ontstaan waarop toetsing van de hypotheekaanvraag op wet- en regelgeving moet plaatsvinden. De geldverstrekker is immers gebonden aan dit aanbod en dient er voor te zorgen dat er alleen



verantwoorde kredieten worden verstrekt en daarmee overkreditering wordt voorkomen. Dit betekent dat het bindend aanbod moet voldoen aan de dan geldende loan-to-income (LTI) en loan-to-value (LTV) normen.

De gewijzigde regelgeving naar aanleiding van de MCD heeft tot gevolg dat aanbieders hun hypotheekverstrekkingproces opnieuw hebben ingericht. In de praktijk blijken veel verstrekkers te toetsen op basis van de normen die gelden op het moment dat de hypotheek wordt aangevraagd, in plaats van het moment dat de hypotheekverstrekker het bindend aanbod doet. Het is mogelijk dat consumenten die dit jaar een hypotheekaanvraag hebben ingediend pas na 1 januari 2017 een bindend aanbod ontvangen, en op de basis van de regels voor verantwoorde kredietverlening dus getoetst zouden moeten worden aan de normen die dan gelden. Het kan in dat geval voor komen dat consumenten die binnen de in 2016 geldende normen maximaal willen lenen, per 1 januari 2017 de financiering van de hypotheek net niet meer rond krijgen.

De minister geeft aan dat hij het belangrijk vindt dat consumenten niet in de problemen worden gebracht door de overgang naar de nieuwe werkwijze. De AFM en de sector delen dit standpunt. Vandaar dat de AFM en de sector, waaronder het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW), samen hebben gekeken hoe op een voor de consument verantwoorde en voor de sector praktisch uitvoerbare manier kan worden omgegaan met knellende situaties van consumenten als gevolg van de overgang.

Voor hypotheekaanvragen die zijn ingediend voor 1 januari 2017 waarbij de kredietwaardigheidstoets ten behoeve van het bindend aanbod uiterlijk 1 februari 2017 plaatsvindt, mag met de hypotheeknormen van 2016 worden gerekend. De AFM zal hier in haar toezicht rekening mee houden. Een aanvraag dient wel betrekking te hebben op een specifieke onderpand. Hierbij geldt de randvoorwaarde dat de hypotheekaanbieder bij het verstrekken van het bindend aanbod controleert in hoeverre de aanvrager en het adres van de woning hetzelfde zijn als in de aanvraag, om te voorkomen dat aanvragen worden ingediend om in 2017 een hypotheek op basis van normen uit 2016 te krijgen. Overigens bestaat er altijd de mogelijkheid om een explain toe te passen, waarmee gemotiveerd afgeweken kan worden van de normen.

Met de duidelijkheid die volgt uit de overeengekomen lijn tussen AFM en de sector gaat de minister ervan uit consumenten die in een knellende situatie dreigen te belanden niet de dupe worden van de wijziging van de systematiek.

De OvFD heeft vervolgens op 14 december een brief naar de Kamercommissie gestuurd, waarin zij aangeeft van mening te zijn dat de overgangstermijn tot 1 februari 2017 inzake het toetsmoment nieuwe leennormen voor hypotheekverstrekking een schijnoplossing is. Ook de mededeling dat er altijd de mogelijkheid bestaat om een explain toe te passen, waarmee gemotiveerd van de normen kan worden afgeweken, is een utopie. Aanbieders bieden geen maatwerk; de minister heeft niet voor niets op verzoek van de Kamer een platform Maatwerk geïnitieerd.

Een bijkomend probleem was dat sommige geldverstrekkers vanaf 20 december 2016 geen nieuwe hypotheekaanvragen in behandeling namen. Het gewijzigde toetsmoment had dus tot gevolg dat sommige aanbieders tijdens de drukste periode van het jaar geen nieuwe aanvragen in behandeling amen. Hypotheekadviseurs moesten er dus voor zorgen dat alle consumenten die in het adviestraject zaten voor 20 december een aanvraag deden.

Het standpunt van de AFM is pas gepubliceerd op 14 december en tot die datum gold dat de hypotheekaanvraag leidend is voor de gehanteerde normen. Dus indien de hypotheekaanvraag in 2016 is gedaan, gelden de normen uit 2016. Dit is ook steeds het uitgangspunt geweest voor de voorwaarden en normen van de Nationale Hypotheek Garantie, die het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) als zodanig heeft afgestemd met de minister. De AFM meent nu hiervan af te moeten wijken. Adviseurs en consumenten hebben echter niet op deze wijziging kunnen anticiperen. Ook het Waarborgfonds Eigen Woningen kan de gewijzigde normen en voorwaarden pas publiceren na afstemming met de ketenpartners en het ministerie van Binnenlandse Zaken. Kortom, aan alle kanten onzekerheid voor consumenten en onduidelijkheid voor het adviesproces.

De OvFD roept de minister dan ook op om alsnog zo spoedig mogelijk te regelen dat voor hypotheekaanvragen, die in 2016 door consumenten zijn gedaan, ten behoeve van het bindend aanbod dat in 2017 plaatsvindt met de hypotheeknormen van 2016 mag worden gerekend. Dus zonder overgangstermijn, die ongetwijfeld tot grote problemen gaat leiden voor consumenten die in alle vertrouwen in 2016 een hypotheekaanvraag hebben ingediend.

De OvFD heeft naar aanleiding van deze brief gesproken met Kamerleden. Op 22 december 2016 heeft dit geleid tot kritische Kamervragen. De minister wordt gezien de overgangstermijn tot 1 februari 2017 met spoed gemaand om te antwoorden. Ook dit dossier zal dus in 2017 nog een staartje hebben. Zeker ook omdat de overgangstermijn als een eenmalige oplossing wordt gezien, maar deze problematiek structureel gaat terugkomen.

**OvFD:**

- [Overleg gevoerd met ministeries en andere stakeholders](#)
- [Brief naar de Vaste Kamercommissie voor Wonen gestuurd](#)
- [Gesprekken met Kamerleden gevoerd](#)
- [Praktijkvoorbeelden van problemen verzameld](#)
- [Persbericht verzonden](#)

#### **4.6 STAAT VAN DE WONINGMARKT**

De minister houdt sinds 2014 ieder jaar een debat met de Kamer over de actuele situatie op de woningmarkt. Deze debatten worden voorafgegaan door een brief van de minister met een analyse van de stand van zaken op de woningmarkt waarbij ook wordt ingegaan op de ontwikkeling van de financiële ruimte, de doorstroming en de betaalbaarheid. De minister heeft op 31 oktober 2016 de Staat van de Woningmarkt 2016 gepubliceerd.

Op 8 december was het Algemeen Overleg over de Staat van de Woningmarkt. De minister gaat in dit debat in op vragen van Kamerleden over onder andere maatwerk bij hypotheekverstrekking. De minister zegt in dit debat toe dat de resultaten van het Platform Maatwerk en de kabinetsreactie daarop voor de zomer van 2017 naar de Kamer worden gestuurd. Hij doet daarbij de toezegging dat het niet alleen gaat om een reactie op het type knelpunten dat is voorgelegd, maar ook op de oplossingen die daarvoor gevonden kunnen worden.

De OvFD heeft haar zorgpunten, die hierboven al diverse keren zijn vermeld, in het kader van dit overleg nog een keer benoemd mede aan de hand van schrijvende praktijkvoorbeelden. Daarnaast hebben wij

aangegeven dat wij ons in zijn algemeenheid zorgen maken over een te rigide doorvoering van de Nibud-normen.

**OvFD:**

- Staat van de Woningmarkt 2016 geanalyseerd
- Praktijkvoorbeelden knelpunten hypotheekverstrekking ingediend
- Kamerleden gesproken
- Brief naar Vaste Kamercommissie gestuurd met vragen en voorbeelden

## 5. STANDAARDPRODUCTEN

Naar aanleiding van een aanbeveling van de Commissie structuur Nederlandse banken om financiële standaardproducten te introduceren, heeft de minister in 2014 aan een eerste analyse van standaardproducten naar de kamer gestuurd. Een standaardproduct werd daarin gedefinieerd als een financieel product waarvan alle kenmerken, behalve de prijs, identiek zijn. Alle aanbieders zouden verplicht zijn dit product naast hun reguliere aanbod aan te bieden. Op 7 november 2016 heeft de minister een brief naar de Tweede Kamer gestuurd met de rapportage van het onderzoek naar standaardproducten.

Standaardproducten zouden in theorie drie doelen kunnen dienen:

- 1) het verbeteren van de marktdiscipline door consumenten, door de vergelijkbaarheid van het aanbod te verbeteren.
- 2) het sturen van het keuzegedrag van consumenten in een maatschappelijk gewenste richting bijvoorbeeld richting producten met maatschappelijk gewenste kenmerken, zoals veiligheid of duurzaamheid of reductie van overbodige functionaliteit;
- 3) Het verminderen van de keuzestress en daaruit voortvloeiend uitstelgedrag bij consumenten met als mogelijk onwenselijk gevolg dat er onderconsumptie optreedt en behoeften aan financiële producten onvervuld blijven.

Onvoldoende duidelijk was of voor specifieke deelmarkten zich problemen en kansen voordeden (in die mate) dat het introduceren van een standaardproduct gerechtvaardigd zou zijn. De minister heeft daarom de AFM en de ACM verzocht nader te kijken naar de kansen en risico's van standaardproducten en om te bepalen voor welke deelmarkt een pilot-onderzoek zinvol zou zijn. De AFM heeft vervolgens onderzocht hoe standaardproducten passen in een bredere analyse van het keuzegedrag van consumenten. De ACM heeft gekeken naar het mogelijke effect van standaardproducten op de marktwerking. De onderzoeken van ACM en AFM op basis van literatuuronderzoek boden weinig tot geen steun voor verwachte effecten van standaardproducten op consumentengedrag en onderstreepten het belang van strategisch gedrag van aanbieders bij het introduceren van een standaardproduct. De AFM adviseerde eventueel empirisch onderzoek te richten op derdepijlerpensioenproducten met het oog op de doelstelling van het verminderen van keuzestress en daardoor tegengaan van onderconsumptie. Beide rapporten vormden de aanleiding om een experimenteel onderzoek in te richten in de context van derdepijlerpensioenproducten.

In 2016 heeft dat experimentele onderzoek plaatsgevonden. De hoofdvraag van het experimentele onderzoek was: Welk effect heeft het introduceren van een standaardproduct op keuzegedrag van consumenten? Hiermee wordt getoetst of consumenten als er standaardproducten zijn andere keuzes

maken dan als er geen standaardproducten zijn. Uitkomst van het onderzoek is dat standaardproducten consumenten niet ondersteunen bij het maken van keuzes. Het introduceren van standaardproducten zal vergelijking niet verbeteren, geen sturend effect hebben op keuzes en zullen uitstelgedrag niet tegen gaan.

De achterliggende doelen: vergelijkbaarheid en faciliteren van consumenten in het maken van keuzes blijven volgens de minister wel belangrijk voor goed functionerende financiële markten. Het onderzoek inzake standaardproducten biedt nu wel aanknopingspunten om naar alternatieve interventies te zoeken. Het onderzoek suggereert bijvoorbeeld om naar manieren te zoeken om het aantal producten dat aan consumenten wordt voorgelegd, te beperken, zonder dat daarmee het aanbod zelf wordt beperkt. Een kleiner aantal producten in de keuzeset stimuleert vergelijkingsgedrag. Financiële adviseurs kunnen hier wellicht een rol in spelen en vergelijkingssites spelen voor dit doel ook een positieve rol.

De minister wil nu bezien of er mogelijkheden zijn om consumenten beter te faciliteren in het vergelijken van producten en het maken van keuzes. Het ministerie heeft de OvFD inmiddels ook uitgenodigd om het gesprek hierover aan te gaan.

**OvFD:**

- **Monitoren stand van zaken rondom Standaardproducten**
- **Overleg met het ministerie**

## **6. CONSUMPTIEF KREDIET**

Ook in 2016 was er vanuit de AFM veel aandacht voor consumptief krediet. In de afgelopen jaren is gebleken dat consumptief krediet een markt is waar potentieel veel schade kan ontstaan voor consumenten. Dit is één van de redenen waarom de AFM veel waarde hecht aan een goed beleid op het verstrekken van consumptief krediet en het beheer daarvan door financiële ondernemingen.

### **6.1 LOCKED-UP-SITUATIES**

Ook in 2016 speelt nog de problematiek van de locked up klanten; klanten die vastzitten bij hun kredietverstrekker bijvoorbeeld omdat door de aangescherpte kredietnormen het kredietmaximum is verlaagd. Vaak betreft het ook kredieten waarop niet of nauwelijks is afgelost, omdat de maandtermijn grotendeels uit rente bestaat. Deze klanten zitten dus gevangen in hun lening en kunnen dus ook niet meer overstappen naar een andere kredietaanbieder met een lagere rente of betere voorwaarden. In de praktijk spreken we dan van locked-up-situaties waarbij klanten veelal door een samenstel van de bestaande schuldpositie, gewijzigde (financiële) omstandigheden van de consument en het gewijzigde acceptatiebeleid van kredietverleners vastzitten bij de huidige kredietverstrekker.

De Vereniging van Financieringsondernemingen in Nederland (VFN) heeft per 1 januari 2012 een nieuwe bepaling opgenomen in hun gedragscode. In die situaties dat oversluiting van een consumptief krediet aantoonbaar in het belang van de consument is, kan de aanbieder de consument toch een krediet aanbieden, ook al wordt nu niet meer voldaan aan de leennormen. Ook hier bestaat dus – net als bij hypothecair krediet – een theoretische mogelijkheid, die in de praktijk door kredietaanbieders nog nauwelijks werd geboden.

Aangezien een “locked-up-situatie” door verschillende factoren veroorzaakt kan worden, is niet bekend hoeveel consumenten in een dergelijke situatie verkeren en wat de gemiddelde schuld of maandbetaling is. Wel heeft de AFM sinds 2014 bijzondere aandacht voor deze problematiek en zijn kredietverleners en bemiddelaars hierop aangesproken. Dit gebeurt onder meer op grond van de algemene zorgplicht en het vereiste dat een beheerste en integere uitoefening van het bedrijf moet worden gewaarborgd. Daarbij is aan kredietverleners en bemiddelaars gevraagd om portefeuilles opnieuw te beoordelen en te kijken naar de mogelijkheden om niet langer passende kredieten (geheel of gedeeltelijk) over te sluiten naar kredietvormen met een (grotere) aflossingscomponent. De AFM heeft gesprekken gevoerd met betrokken kredietbemiddelaars en kredietaanbieders. Diverse partijen hebben in 2015 een plan moeten aanleveren. De AFM vereist dat kredietaanbieders en bemiddelaars de actuele situatie van klanten in kaart brengen om zodoende locked-up-situaties te detecteren en op te lossen, bijvoorbeeld door het krediet over te sluiten naar een krediet waarop meer wordt afgelost. Dit betekent vaak maatwerk. De kredietbemiddelaars zijn ook in 2016 nog bezig met de uitvoering daarvan. De AFM verlangt ook van kredietaanbieders meewerken aan het omzetten van kredieten waarop niet of nauwelijks wordt afgesloten.

Het programma “Kassa” heeft in 2016 in diverse uitzendingen laten zien in welke problematische situatie sommige consumenten terecht zijn gekomen naar aanleiding van doorlopende kredieten die door hen jaren geleden zijn afgesloten. Hierover zijn op 19 mei 2016 Kamervragen gesteld en ook op 21 september 2016 zijn Kamervragen gesteld over wurgkredieten. De minister heeft in beide gevallen aangegeven dat de AFM bezig is met een project om de problematiek van kredieten waarop niet of nauwelijks wordt afgelost zo veel mogelijk op te lossen. Hij geeft ook aan dat de AFM verwacht op basis van de gesprekken die zij met marktpartijen hierover heeft gevoerd dat kredietverleners en bemiddelaars voor eind 2017 alle relevante consumenten hebben benaderd met een passende oplossing. De AFM houdt de voortgang van marktpartijen scherp in de gaten en zal indien nodig overgaan tot formele handhaving.

## **6.2 AFLOSSINGSVRIJE KREDIETEN**

Een belangrijk punt van zorg voor de AFM vormen - zeker gezien de situatie uit paragraaf 6.1 - de consumptieve kredieten waarop niet of beperkt wordt afgelost. De AFM vindt dat voldoende moet worden afgelost op kredieten gedurende de looptijd van het afgesloten krediet, zodat de klant aan het einde van de looptijd niet met een hoge restschuld zit. Om dit te waarborgen zou de klant maandelijks naast de rente ook verplicht een gedeelte aan aflossing moeten betalen. De AFM vindt het in het belang van de klant wanneer kredietaanbieders bestaande klanten met een aflosvrij krediet of een krediet waarop beperkt wordt afgelost te verbeteren. De AFM heeft hier ook in 2016 hoge prioriteit aan gegeven.

De AFM is overigens ook op het gebied van hypothecaire kredietverlening met dit onderwerp bezig. DNB schat dat ongeveer 35% van de Nederlandse huiseigenaren een hypotheek heeft die volledig aflossingsvrij is en niet gekoppeld is aan een vermogensopbouwproduct. Het gaat hierbij vaak om 50-plussers met soms forse overwaarde op hun woning. Van woningeigenaren onder de 50 jaar heeft volgens DNB 15% een volledig aflossingsvrije hypotheek. Deze huishoudens verdienen in het bijzonder aandacht omdat voor deze groep de financiële risico's het grootst zijn, met name aan het einde van de looptijd van de hypotheek zouden financiële problemen kunnen ontstaan. De AFM verwacht van de sector dat zij een aanpak ontwikkelt om de risico's goed in beeld te krijgen en daarbij met (kwetsbare) klanten in gesprek gaat om de risico's te beperken.

### 6.3 CONSUMPTIEF MEEFINANCIEREN HYPOTHEEKKOSTEN

Op 8 april 2016 heeft de AFM een nieuwsbericht geplaatst dat het consumptief meefinancieren van hypotheekkosten risicovol is. Uit consumentenonderzoek van de AFM blijkt dat 12% van de consumenten het hypotheekbedrag verlaagt door een consumptief krediet af te sluiten. Het is op dit moment vanuit verantwoorde kredietverlening niet verboden om naast een maximale hypotheek een consumptief krediet af te sluiten. Het is echter naar het oordeel van de AFM niet verstandig om de bijkomende kosten consumptief te financieren als er onvoldoende ruimte in hypothecaire leennormen bestaat om dit hypothecair te financieren.

De overheid heeft een aantal jaren geleden maatregelen genomen om restschuldrisico's bij hypotheekleningen te beperken door de LTV stapsgewijs te verlagen. De maximale hypotheek ten opzichte van de waarde van de woning bedraagt momenteel 102% en wordt in 2018 verlaagd tot 100%. Door deze maatregelen moeten consumenten bij de koop van een woning vaker eigen geld inbrengen voor de financiering van de bijkomende kosten.

De maandlasten van een consumptief krediet zijn in de regel aanzienlijk hoger vanwege het ontbreken van een zekerheid. Met de geleidelijke verlaging van de maximale hypotheek ten opzichte van de waarde van de woning is beoogd de consument beter te beschermen tegen het restschuldrisico in de eerste jaren van de hypotheek. Het consumptief meefinancieren van bijkomende kosten beperkt dit risico niet.

Vooraf in de gevallen waarbij consumenten maximaal lenen ten opzichte van het inkomen vergroot dit de kwetsbaarheid. Om die reden roept de AFM financiële dienstverleners op terughoudend te zijn met het consumptief meefinancieren van de bijkomende kosten. Deze terughoudendheid komt overeen met de passages uit de gedragscodes voor consumptief krediet van de VFN (Vereniging van financieringsondernemingen in Nederland) en de NVB (Nederlandse Vereniging van Banken). Hieruit blijkt dat de financiële dienstverlener moet informeren of het krediet bestemd is voor de verwerving van een onroerend goed en als daar sprake van is, dat de hypotheekregels van toepassing zijn. Als in uitzonderlijke situaties toch op verantwoorde wijze een consumptief krediet kan worden verstrekt in aanvulling op een hypothecair krediet, dan spreekt het voor zich dat de lasten van dit consumptief krediet worden meegenomen bij het bepalen van de maximale leenruimte van de hypotheek. Dit zou het geval kunnen zijn als de lasten van de hypotheek substantieel lager zijn dan de maximale hypotheeklasten.

Door verschillen tussen de leennormen voor een hypotheek en een consumptief krediet is het in een aantal situaties mogelijk om bij een maximale hypotheek nog een consumptief krediet af te sluiten. De AFM is op dit moment met vertegenwoordigers van kredietverstrekkers in gesprek over het harmoniseren van de kredietnormen.

In Nederland is overkreditering verboden. Aanbieders van krediet zijn verplicht om verantwoord krediet te verstrekken. Voor hypotheekaanbieders zijn de normen voor verantwoorde kredietverlening vastgelegd in de Tijdelijke Regeling hypothecair krediet. De leennormen voor consumptief krediet zijn niet verder uitgewerkt in wettelijke regelingen. De consumptief kredietaanbieders hebben zelf een gedragscode opgesteld. Aan de hand van een op Nibud-cijfers gebaseerde basisnorm voor levensonderhoud wordt bepaald wat consumptief maximaal geleend kan worden.

Voor consumptief krediet geldt de (VFN) gedragscode thans als acceptabele invulling van de open norm ter voorkoming van overkreditering. Wanneer de LTV limiet na 2018 verder zou worden verlaagd dan is



van belang dat de huidige lijn van de VFN gedragscode wordt gevolgd. Dat wil zeggen dat ter financiering van de woning, naast hypothecair krediet, er niet met consumptief krediet gefinancierd kan worden. Voor huishoudens met een zeer hoog inkomen ten opzichte van de hypothecaire lening bestaat daarbij de mogelijkheid om af te wijken van de maximale LTV. De AFM zal hier via haar toezicht richting aan geven en op toezien. Mocht dit tot onvoldoende resultaat leiden dan is het aanscherpen van kredietnormen via het BGFO noodzakelijk. Een mogelijkheid is dan om ook de normen voor verantwoord consumptief krediet wettelijk te verankeren en te harmoniseren met de normen voor hypothecair krediet.

#### **6.4 CONSUMENTENGEDRAG BIJ CONSUMPTIEF KREDIET**

De AFM heeft op 27 oktober 2016 een rapport gepubliceerd 'Consumentengedrag op de markt voor consumptief krediet' dat laat zien welke factoren hierbij een rol kunnen spelen. Marktpartijen kunnen deze uitgangspunten gebruiken om de (online) keuzeomgeving voor lenen zo vorm te geven dat deze het belang van de klant dient. De AFM verwacht dat kredietaanbieders onderzoek doen naar het effect van hun keuzeomgeving op het gedrag van consumenten en deze inzichten gebruiken om negatieve sturing te voorkomen. Een goed ingerichte (online) keuzeomgeving stelt consumenten in staat om beslissingen te nemen die bij hen passen en bevordert verantwoord lenen. De keuzeomgeving kan echter ook zo worden ingericht dat deze hier afbreuk aan doet. Dergelijke negatieve sturing vindt de AFM onwenselijk.

De AFM wil daarom dat marktpartijen de genoemde inzichten gebruiken om negatieve sturing te voorkomen. Ook verwacht de AFM dat kredietaanbieders zelf onderzoek doen om inzicht te krijgen in het effect van hun keuzeomgeving op consumenten. Gelet op de grote invloed van deze keuzeomgeving kijkt de AFM kritisch naar de wijze waarop financiële dienstverleners deze omgeving hebben ingericht en of deze aansluit bij de wijze waarop consumenten zich daadwerkelijk gedragen.

#### **6.5 EFFECTIVITEIT KREDIETWAARSCHUWING**

Op 6 december 2016 heeft de AFM het rapport 'Let op! Geld lenen kost geld'; een onderzoek naar de effectiviteit van een waarschuwing in kredietreclames' gepubliceerd waaruit blijkt dat de waarschuwing 'Let op! Geld lenen kost geld' geen onmiddellijk effect heeft op het gedrag en de houding van consumenten wanneer zij online een lening afsluiten. Het onderzoek is tot stand gekomen in samenwerking met het ministerie van Financiën.

Kredietaanbieders zijn sinds 2009 verplicht om de waarschuwing 'Let op! Geld lenen kost geld' op te nemen in reclames voor consumptief krediet. De waarschuwing heeft 3 doelen:

1. De consument stimuleren zijn keuze beter te overdenken.
2. Bewustwording bij de consument creëren door te attenderen op de gevolgen die verbonden zijn aan het krediet.
3. Tegenwicht bieden aan het neergezette beeld in sommige kredietreclames dat lenen voor consumptieve uitgaven iets vanzelfsprekends is.

Om het effect van de kredietwaarschuwing te meten, heeft de AFM een experiment uitgevoerd in de online verkoopomgeving van een aanbieder van consumptief krediet. Het onderzoek toont geen invloed aan van de waarschuwing op hoe vaak consumenten op banners klikken, de wijze waarop zij zich oriënteren op de website en de keuzes die zij maken bij het aanvragen van een offerte. Ook kon geen invloed worden aangetoond op de attitude van consumenten ten aanzien van geld lenen, de voorgenomen handelwijze en de manier waarop consumenten kredietreclames ervaren.



De kredietwaarschuwing heeft mogelijk wel positieve bijeffecten. Zo wezen deskundigen op de mogelijke invloed van de kredietwaarschuwing op de sociale norm over lenen, waardoor er minder positief tegen lenen wordt aangekeken. De waarschuwing draagt mogelijk ook bij aan de herkenbaarheid van krediet in een omgeving waar het niet direct duidelijk is dat het gaat om een lening. Er blijkt groot draagvlak onder consumenten voor de kredietwaarschuwing; 80% vindt het positief dat de overheid kredietverstrekkers verplicht om een kredietwaarschuwing op te nemen.

De AFM heeft de minister van Financiën geadviseerd om te bepalen of hij naast bewustwording andere, concrete gedragsdoelen nastreeft met de waarschuwing. Vervolgens kan worden onderzocht welke maatregelen – naast de kredietwaarschuwing – kunnen bijdragen aan de nieuw vastgestelde doelstellingen.

**OvFD:**

- Onderwerpen op acties OvFD gemonitord
- Gesprekken met Ministerie, AFM en andere stakeholders gevoerd

## 7. PROTOCOL AFWIKKELING FAILLISSEMENTEN

Op 1 januari 2016 is het Protocol Afwikkeling Faillissementen (Protocol) in werking getreden. Op 13 januari 2016 hebben het Verbond van Verzekeraars, Adfiz en OvFD een informatiebijeenkomst over het Protocol georganiseerd. Klanten kunnen in de problemen komen als de financieel dienstverlener die hun heeft geadviseerd of voor hun heeft bemiddeld failliet wordt verklaard. Bij een faillissement zijn naast de curator ook andere marktpartijen betrokken. Er kan een impasse ontstaan als de marktpartijen hun rechten gaan uitoefenen. Het klantbelang kan niet centraal komen te staan. Het Protocol borgt dat de klant niet tussen “wal en schip” valt en dat de dienstverlening aan de klant kan doorgaan tijdens de afwikkeling van het faillissement. Het protocol is bindend voor verzekeraars die lid zijn van het Verbond van Verzekeraars. De ALV van het Verbond van Verzekeraar is in juni 2015 hiermee akkoord gegaan. Het Protocol is hiermee gaan behoren tot de zelfregulering van verzekeraars en is opgenomen in de Gedragscode verzekeraars. Adfiz, OvFD en het Verbond van Verzekeraars hebben afgesproken dat het Protocol op 1 januari 2016 in werking zal treden.

### **Betekenis protocol voor de klant**

Het protocol borgt dat op het snijvlak van de Faillissementswet en de Wft het klantbelang centraal komt te staan. In de praktijk betekent het protocol voor de klant dat:

- De klant vanuit een centraal punt, de curator, wordt geïnformeerd over de ontstane situatie. Verschillende brieven aan de klant vanuit de diverse partijen over het faillissement moet hiermee tot het verleden behoren;
- De dienstverlening aan de klant wordt gecontinueerd;
- De klant wordt geïnformeerd over de afwikkeling van het faillissement en zijn mogelijkheden daarbij.

### **Betekenis protocol voor marktpartijen**

Het protocol vraagt inspanningen van zowel verzekeraars als intermediairs om in de voor de klant lastige situatie te borgen dat de dienstverlening kan worden gecontinueerd. Hierbij is het van belang dat de curator zo snel mogelijk na een uitgesproken faillissement voorzien wordt van adequate informatie en

mogelijkheden krijgt aangereikt om de dienstverlening aan de klant te continueren gedurende zijn zoektocht naar een koper. In de praktijk betekent het protocol voor:

- **Aanbieders:** dat ze een interne coördinator moeten aanstellen die de informatie voor de curator ontsluit. Aanbieders oefenen gedurende een afkoelperiode van drie maanden hun rechten niet uit. Aanbieders doen geen afstand van hun rechten. Als een faillissement niet in de driemaandsperiode is afgewikkeld kunnen de aanbieders alsnog hun rechten uitoefenen. In de driemaandsperiode kan de curator oplossingen vinden.
- **Intermediairs:** Adfiz en de OvFD zorgen voor een landelijk dekkend netwerk van interim-adviseurs. Zij hebben hiertoe een pool van interim-adviseurs opgezet. De curator kan gebruik maken van een interim-adviseur om de dienstverlening aan de klant tijdens het faillissement te continueren.
- Aan een kandidaat interim-adviseur worden eisen gesteld, mede gelet op de complexiteit van de materie en de reikwijdte van onderhavig protocol. Zo zal de kandidaat interim-adviseur over voldoende kennis en ervaring moeten beschikken om zijn rol te kunnen vervullen.

Het Protocol is tijdens de informatiebijeenkomst toegelicht. Wat is de rol van de curator? Wat wordt er van de verzekeraar verwacht? Wat doet een interim adviseur? Hoe kan een financieel dienstverlener een interim adviseur worden? Wie communiceert met de klant over het faillissement? Het Protocol bevat bij aanvang mogelijk niet alle antwoorden op vragen die leven. Het eerste faillissement zal dan ook een casus zijn waarbij er ervaringen met het Protocol zullen worden opgedaan. Het is van belang dat marktpartijen deze ervaringen delen met de drie brancheorganisaties.

De brancheorganisaties hebben afgesproken om de werking van het protocol twee jaar na de invoering te evalueren.

#### **OvFD, Adfiz en het Verbond van Verzekeraars**

- Overleggen met Verbond en Adfiz over het Protocol
- Opstellen en afstemmen van het Protocol, de aanmeldprocedure en het opzetten van een pool
- Gesprekken met beroepsaansprakelijkheidsverzekeraars, de Adviescommissie Insolventierecht etc. gevoerd
- Bijeenkomst voor belanghebbenden georganiseerd en het Protocol gepresenteerd

### **8. AUTORITEIT FINANCIËLE MARKTEN (AFM)**

De AFM publiceert een groot aantal interpretaties, leidraden, richtlijnen, rapporten en beleidsregels en is hiermee inmiddels verworden tot een soort pseudo-wetgever. Daarnaast neemt zij het besluit tot het opleggen van een sanctie/boete. De OvFD:

- Werkt mee aan het opstellen van leidraden, richtlijnen en rapporten;
- Reageert op consultaties vanuit de AFM;
- Werkt mee aan relevante onderzoeken;
- Geeft praktische en beleidsmatige suggesties;
- Leest relevante boetebesluiten, bekijkt de gevolgen van deze jurisprudentie voor de praktijk en stelt de leden hiervan in kennis.

In 2016 heeft de OvFD tijdens reguliere overleggen met de AFM gesproken over de ontheffing voor servicers, de kredietnormen, het Self-Assessment, beleggingsverzekeringen, markttoegang,

dienstverleningsconcepten, kredietverleningsnormen, knelpunten op hypothecair gebied, de stand van zaken met betrekking tot consumptief krediet etc. De OvFD denkt mee over de Agenda AFM 2017 en reageert op de jaarlijkse wetgevingsbrieven die de AFM naar minister en Kamer stuurt.

### **8.1 BELEIDSREGEL INCIDENT**

De OvFD heeft in september 2015 gereageerd op de consultatie van de Beleidsregel incident Wft/BGfo. De beleidsregel over het melden van incidenten aan de AFM. Via deze beleidsregel wil de AFM aan de markt uitleg over de invulling van het begrip incident, dat als open norm in het Bgfo is gedefinieerd. De OvFD heeft in haar consultatiereactie aangegeven dat een diverse, in de beleidsregel als incident aangemerkte gedragingen, te ver gaan. Bij sommige voorbeelden gaat het om een strafbare gedraging van een derde en niet van de onderneming die het als incident moet melden. Zaken waar de AFM dan ook niets mee kan, omdat die derde niet onder toezicht hoeft te staan van de AFM. Staat de derde wel onder toezicht dan geldt al een meldplicht. Waarom zou je het dan nog een keer als incident moeten melden.

Op grond van deze beleidsregel zouden verder zoveel zaken als incident moeten worden gemeld, dat het risico bestaat dat de toezichtskosten hierdoor nog verder stijgen, terwijl het in voorkomende gevallen gaat over incidenten veroorzaakt door derden die niet onder toezicht staan, al gemeld moeten worden of incidenten die nog gegrond moeten worden verklaard. Allerlei werk die en vanuit de onderneming en vanuit de AFM moet geschieden, terwijl het wellicht helemaal niet ter zake doet. Een incident zou inderdaad betrekking moeten hebben op ernstige gedragingen, nu valt eigenlijk alles onder incident, want in het consultatiedocument wordt aangegeven dat ondernemingen moeten melden wanneer een bepaling uit de Wft is overtreden. Zelfs 'mogelijk is overtreden'. Daarbij hoeft het dan dus niet te gaan om 'ernstige gedragingen'. Naar mening van de OvFD zou het bij een incident moeten gaan om echte opzet/bewuste roekeloosheid en kwade trouw. Daarnaast is nog uitgebreid op een aantal door de AFM genoemde concrete voorbeelden ingegaan.

Op 15 juli 2016 heeft de AFM aangegeven dat de reacties op de consultatie hebben geresulteerd in nieuwe inzichten, die ertoe hebben geleid dat de AFM op dit moment de beleidsregel niet invoert. Op basis van de reacties op de consultatie heeft de AFM besloten om de voorgelegde beleidsregel niet in te voeren, omdat deze de naleving en het toezicht onvoldoende dient. Zo sluit de generieke vorm van de voorgestelde beleidsregel onvoldoende aan bij de onderling zeer verschillende typen ondernemingen, en verhoudt zij zich moeilijk tot de idee van de eerder genoemde open norm. De AFM heeft haar reactie in een feedback statement nader toegelicht. Daarbij geldt wel dat de verplichting tot het melden van incidenten uiteraard ongewijzigd van kracht blijft.

### **8.2 WIJZIGING NADERE REGELING GEDRAGSTOEZICHT FINANCIËLE ONDERNEMINGEN (NRGFO)**

De AFM heeft in 2016 diverse wijzigingen van het Nrgfo geconsulteerd. Het gaat daarbij over het algemeen om technische wijzigingen zoals de kredietwaarschuwing, de risico-indicator in reclame-uitingen, de regels over het activeren van cliënten met beleggingsverzekeringen en wijzigingen op het gebied van vermogensscheiding. De OvFD heeft alle wijzigingen juridisch beoordeeld en zag geen noodzaak voor een consultatiereactie.

### **8.3 RENTERISICO BIJ HYPOTHEKEN**

De AFM en DNB hebben in het kader van de Wijzigingsregeling Hypothecair Krediet 2017 opgemerkt dat huishoudens die op basis van de huidige rente maximaal lenen, bij een sterk gestegen rente over tien jaar geconfronteerd kunnen worden met een forse stijging van de maandlasten. De toezichthouders zijn van oordeel dat deze risico's voor bepaalde groepen substantieel kunnen zijn en pleiten voor

maatregelen om het renterisico te beperken. In de toelichting op de Wijzigingsregeling geeft de minister aan dat hij op dit moment geen noodzaak ziet om maatregelen te nemen. De hypothecaire leennormen zijn onlangs opnieuw tegen het licht gehouden en in dat kader is door het Nibud ook onderzocht of een rentestijging van 2,75 naar vijf procent in tien jaar tijd kan worden opgevangen door een loonstijging. Het Nibud concludeert dat een gemiddelde loonstijging van 1,7 procent op jaarbasis voldoende is om deze rentestijging en de oplopende annuïtaire kosten op te kunnen vangen. Een dergelijke loonstijging is op basis van de gemiddelde stijging van de CAO-lonen realistisch.

**OvFD:**

- Berichtgeving, nadere regeling(en), rapporten, toezichtagenda etc. vanuit de AFM gevolgd, beoordeeld en indien nodig gereageerd
- Onderwerpen besproken met de AFM
- Leden OvFD geïnformeerd

## **9. EUROPESE ONTWIKKELINGEN**

De wet- en regelgeving met betrekking tot de financiële markten verschuift steeds meer van regelgeving op nationaal niveau naar de implementatie van Europese richtlijnen en aanpassing van nationale regelgeving aan Europese verordeningen. De Europese regels voorzien daarbij ook steeds meer in maximumharmonisatie, waarbij lidstaten geen hogere eisen mogen stellen, waardoor steeds minder ruimte is om eigen wensen in nationale regelgeving op te nemen. Knelpunten kunnen ontstaan doordat de Europese regels grotendeels sectorspecifiek worden opgesteld, terwijl de Wet Financieel Toezicht cross sectoraal is ingericht. Dit brengt het risico met zich dat ten aanzien van bepaalde onderwerpen grote verschillen gaan ontstaan tussen met als gevolg een ongelijk speelveld.

### **9.1 EUROPESE RICHTLIJN INZAKE WONINGKREDIETOVEREENKOMSTEN (MCD)**

Deze Richtlijn moet uiterlijk 21 maart 2016 in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd zijn. In paragraaf 2.8 is hier al uitgebreid op ingegaan.

### **9.2 RICHTLIJN VERZEKERINGSDISTRIBUTIE (IDD)**

De Europese richtlijn verzekeringsbemiddeling van 2002 (IMD 2) wordt vervangen door de Europese richtlijn verzekeringsdistributie (IDD). Deze nieuwe richtlijn is bedoeld om de reglementering van de retailmarkt voor verzekeringen op efficiënte wijze te verbeteren. De richtlijn heeft onder meer tot doel de verschillende distributiekanaalen onderling eerlijker te laten concurreren en een betere bescherming van de verzekeringnemer. De nieuwe richtlijn IDD moet de volgende verbeteringen bewerkstelligen:

- het uitbreiden van het toepassingsgebied tot alle distributiekanaalen; dus niet alleen adviseurs, maar ook aanbieders en prijsvergelijkingswebsites. In het kader van een level playing field natuurlijk een prima beslissing;
- het onderkennen, beheren en beperken van belangenconflicten;
- sterkere harmonisatie van de administratieve sancties en maatregelen in geval van schendingen van wezenlijke bepalingen van de huidige richtlijn;
- het verbeteren van de geschiktheid en objectiviteit van verzekeringsadvies;
- het waarborgen van de afstemming van de beroepskwalificaties van de verkopers op de complexiteit van de producten die zij verkopen;
- vereenvoudiging en onderlinge aanpassing van de procedures voor grensoverschrijdende toegang tot verzekeringsmarkten in de hele EU.

Op 20 januari 2016 is de tekst van de IDD door het Europees Parlement Goedgekeurd, Nederland heeft vanaf die datum dan twee jaar de tijd om de richtlijn te implementeren. De Wijzigingswet ter implementatie van de IDD is in 2016 ter consultatie voorgelegd. In paragraaf 2.3 is hier al uitgebreid op ingegaan.

### **9.3 GROENBOEK FINANCIËLE RETAILDIENSTEN**

Op 10 december 2015 heeft de Europese Commissie het Groenboek over financiële retaildiensten gepubliceerd. Tot de financiële retaildiensten worden hypotheek, consumptief krediet, verzekeringen, spaarrekeningen, retailbeleggingen en betalingsverkeer gerekend. Een Groenboek is een eerste fase in een Europees traject waarin een doelstelling wordt geformuleerd. Het is dus de eerste fase in het Europese beleidsproces en kan uitmonden in regelgeving.

Het Groenboek sluit aan bij eerdere initiatieven van de Europese Commissie op dit gebied, zoals:

- regelgeving die grotere transparantie eist en eisen stelt aan advies (Priips, MCD en IDD)
- vergroting van de concurrentiemogelijkheden in het betalingsverkeer (PAD en PSD)
- verbieden van discriminatie voor financiële dienstverlening op basis van woonland; en
- het faciliteren van buitenlandse distributie van verzekeringen en hypotheek (IDD en MCD).

#### **9.3.1 Doelstelling Groenboek**

Het doel van dit Groenboek is om de Europese markt voor financiële retaildiensten te bevorderen door het voor bedrijven eenvoudiger te maken om grensoverschrijdend diensten aan te bieden; het voor consumenten eenvoudiger te maken diensten in andere lidstaten aan te schaffen; en Europese burgers in staat te stellen eenvoudiger diensten mee te kunnen nemen als zij naar een andere lidstaat verhuizen. Het bevorderen van de interne, ééngemaakte Europese dienstenmarkt, is één van de prioriteiten van de Europese Commissie.

De Europese Commissie geeft aan dat consumenten en ondernemingen barrières ervaren bij het aanschaffen en aanbieden van producten in andere lidstaten. De verschillen in producten en prijzen zijn binnen Europa heel groot, maar weinig mogelijkheden tot overstappen dus ook nauwelijks concurrentie. Prijsverschillen kunnen deels worden toegeschreven aan factoren die te maken hebben met de binnenlandse markt/economie, ongelijke koopkrachtverdeling of financiële structuren of verschillende financiële financieringskosten. Maar er is bijvoorbeeld geen duidelijke objectieve rechtvaardiging voor het prijsverschil tussen producten die niet direct gekoppeld zijn aan geografische ligging of plaatselijke risicokenmerken zoals levensverzekeringen. De versnippering van prijzen wordt dan onvoldoende verklaard.

De Europese Commissie beschouwt vooral de opkomst van plaatsafhankelijke digitale dienstverlening (eCommerce) als belangrijke kans voor verdere integratie van de interne markt voor financiële retaildiensten. Door digitalisering verandert de sector voor financiële retaildiensten. Nieuwe bedieningsconcepten ontstaan snel (sms leningen) en die werken soms grensoverschrijdend via bijvoorbeeld social media bedrijven. Steeds meer bedrijven gebruiken ook big data en die gegevens moeten ook goed gebruikt worden. Het mag tenslotte niet ten koste gaan van de veiligheid van consumenten.

Het Groenboek werd tot 18 maart 2016 door de Europese Commissie ter consultatie voorgelegd en inventariseert de specifieke belemmeringen die consumenten en bedrijven ondervinden wanneer ze

Europees zouden willen werken en de behoefte van maatregelen op EU-niveau om die belemmeringen te ondervangen.

### 9.3.2 Standpunt Kabinet inzake Groenboek

Het Ministerie heeft voor de beantwoording van de vragen in het Groenboek relevante partijen, zoals de OvFD, geconsulteerd. Op 3 februari 2016 heeft het kabinet vervolgens een reactie gegeven op het Groenboek, die dient als kader voor de beantwoording van de vragen in de consultatie door de Commissie. Het kabinet onderschrijft daarin de doelstellingen uit het Groenboek, omdat er duidelijke voordelen voor consumenten uit voort kunnen vloeien zoals meer keuze, lagere prijzen en een hogere kwaliteit van dienstverlening. Nieuwe technologieën en innovatieve producten bieden inderdaad grote mogelijkheden, ook voor grensoverschrijdende dienstverlening. Het kabinet vindt het wenselijk om te onderzoeken hoe de voordelen van de interne markt voor consumenten nog beter kunnen worden gerealiseerd. Tegelijkertijd is het verminderen van toetredingsbelemmeringen en het verlagen van overstapdrempels geen doel op zichzelf, zolang deze gerechtvaardigd en proportioneel zijn.

Concrete vervolgstappen die de interne markt een stap verder brengen zullen op deelmarkten moeten worden geïdentificeerd op grond van een adequate probleemanalyse. Daarbij speelt dan ook een rol dat voor verschillende deelmarkten recentelijk veel Europese maatregelen zijn getroffen. Het gaat veelal om jonge regelgeving, soms zelfs vindt implementatie nog plaats. Hierbij kan gedacht worden aan de markt voor hypothecair krediet. Het kabinet vindt het verstandig om voordat we overgaan tot nieuwe maatregelen te bezien hoe de nieuwe regels werken. Het is van belang daarbij per deelmarkt te analyseren welke belemmeringen resteren en of deze ongewenst en structureel van aard zijn.

Een algemene zorg van Nederland is dat verdere harmonisatie van regels op het gebied van consumentenbescherming kan leiden tot vermindering van de consumentenbescherming die momenteel al in Nederland bestaat. Nederland kent toezicht op productontwikkeling door de AFM en een provisieverbod bij financiële dienstverlening. Daarmee kent Nederland regels die verdergaan dan de regels van veel andere lidstaten.

Conclusie is dat het kabinet het streven van de Europese Commissie om de interne markt voor financiële retaildiensten verder te bevorderen steunt. Dit is tenslotte goed nieuws voor consumenten omdat een beter werkende interne markt in de praktijk leidt tot meer keuze, lagere prijzen en een hogere kwaliteit van dienstverlening. Daarbij vindt het kabinet het wel van belang dat de effecten van bestaande en soms zeer recent in werking getreden regelgeving worden vastgesteld voordat nieuwe maatregelen worden voorgesteld. Ook mag het niveau van consumentenbescherming in Nederland niet verslechtert ten opzichte van de huidige situatie. Het kabinet verwoordt hiermee uitstekend het standpunt dat de OvFD ook heeft.

#### OvFD:

- Groenboek financiële retaildiensten bestudeerd
- Schriftelijke vragen van het ministerie van Financiën beantwoord
- Overleg met het ministerie en andere stakeholders gehad
- (Europese) ontwikkelingen verder monitoren

#### 9.4 ALGEMENE VERORDENING GEGEVENSBESCHERMING

Op 4 mei 2016 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie. De AVG is 20 dagen na deze publicatie in werking getreden, maar is pas vanaf 25 mei 2018 van toepassing. Deze Europese verordening regelt de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens. Voor de hele Europese Unie geldt dan dus dezelfde privacywetgeving.

##### OvFD:

- Verordening Gegevensbescherming bestudeerd

#### 9.5 PRIIPS

Vanaf 31-12-2017 zou de Europese verordening voor verpakte retailbeleggingsproducten en verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten (PRIIPS) gaan gelden. Deze verordening heeft tot doel de transparantie van beleggingsproducten te vergroten ter bescherming van de belegger. Dit gebeurt door de invoering van het Essentiële-informatiedocument (Eid) met essentiële informatie over de aard van het product (zie ook paragraaf 2.10). Retailbeleggers krijgen hierdoor een beter inzicht in de risico's, kosten en het beoogd rendement, zodat zij die producten kunnen vergelijken. De Europese Commissie heeft de ingangsdatum echter met twaalf maanden uitgesteld. De verplichtingen uit de verordening zijn daarmee dus van toepassing met ingang van 1 januari 2018.

#### 9.6 MIFID II

Op 18 mei 2016 heeft de Raad van de Europese Unie ingestemd met het door de Commissie voorgestelde uitstel van de invoering van MiFID II met een jaar. Op 30 juni is de aanpassing van MiFID II gepubliceerd. De invoeringsdatum van MiFID II is hierdoor met een jaar is uitgesteld naar 3 januari 2018 en de deadline voor implementatie van de richtlijn in nationale wetgeving is verschoven naar 3 juli 2017.

Het doel van MiFID II is het efficiënter en transparanter maken van de Europese financiële markten en het vergroten van de bescherming van beleggers. MiFID II wijzigt bepaalde regelgeving voor beleggingsondernemingen en handelsplatformen.

MIFID II maakt overigens onderscheid tussen advies op onafhankelijke basis en afhankelijke basis. Een beleggingsonderneming moet een cliënt voorafgaand aan het advies aangeven of dit advies op onafhankelijke of afhankelijke basis wordt verstrekt. Advies is onafhankelijk als de beleggingsonderneming bij het advies een voldoende groot aantal beschikbare financiële instrumenten of gestructureerde deposito's beoordeelt. In het onafhankelijke advies moeten verschillende typen financiële instrumenten van verschillende aanbieders zijn betrokken. Onafhankelijk advies mag niet beperkt zijn tot financiële instrumenten die worden uitgegeven of verschaft door de beleggingsonderneming zelf of aanverwante entiteiten. Als advies niet voldoet aan deze eisen is het advies niet onafhankelijk.

##### OvFD:

- Verordening PRIIPS en Mifid II bestudeerd met betrekking tot de effecten voor adviseurs en serviceorganisaties



## 9.7 LOBBY OVFD

De OvFD reageert actief op vragen over studies van de Europese Commissie, houdt de acties van de Europese Commissie voortdurend in de gaten en heeft hierover ook contact met het Ministerie. Belangrijk hierbij is dat nieuwe richtlijnen niet gaan leiden tot allerlei amendementen op de bestaande wetgeving. De Wft moet de kans krijgen om zijn waarde te bewijzen en de administratieve lasten van het intermediair moeten niet verder stijgen of complexer worden door strijdige regelgeving. Zeker niet als je nagaat dat Nederland een van de landen in Europa is, die voorloopt op het gebied van wetgeving, consumentenbescherming, concurrentie en toegankelijkheid!

Een geïntegreerde markt kan ongetwijfeld voordelen opleveren voor zowel consumenten als andere belanghebbenden, echter dat mag niet leiden tot een verhoging van de administratieve lasten of kosten die zodanig zijn dat de baten daar nauwelijks tegenop wegen. Kortom: nieuwe regelgeving moet wel leiden tot betere regelgeving!

## 10. COMMUNICATIE

### 10.1 ALGEMEEN

De OvFD heeft op 8 juni 2016 haar Algemene Ledenvergadering (ALV) gehouden met aansluitend een Rondetafelgesprek met vertegenwoordigers van de AFM waaronder Prof. mr. dr. Femke de Vries, bestuurslid bij de AFM.

### 10.2 LIJST MET PUBLICATIES

#### \* **Opinie VVP**

De OvFD verzorgt regelmatig een (opinie)bijdrage of interviews voor de (vak)bladen. De volgende opinies/artikelen zijn in 2016 verschenen:

- 18-02-2016: Evaluatie provisieverbod door Colinda Rosenbrand
- 02-03-2016: Digitalisering is game changer voor financieel advies (VVP)
- 29-04-2016: Europese Verwarring (VVP)
- 18-11-2016: Maatwerk = Advieskracht (VVP)
- 04-08-2016: Adviseur moet tegengas durven geven (Kop-Munt.nl)
- 08-08-2016: Christian Dijkhof: Ik heb helemaal niets tegen online (Kop-Munt.nl)
- 09-2016: Hypotheekdebat NVM, Florius, Consumentenbond & OvFD (NVMMagazine)
- 11-2016: Brancheclubs moeten toe naar een nieuwe krachtenbundeling (AM)
- 16-12-2016: Wanneer mag een adviseur zich onafhankelijk noemen? (AM)
- 12-2016: OvFD over Kansen & Visies 2017 (InFinance)

#### \* **Overzicht Persberichten en interviews**

In 2016 zijn de volgende persberichten en reacties verzonden aan de (vak)pers:

- 29-06-2016: OvFD signaleert knelpunten bij hypotheekverstrekking
- 15-09-2016: OvFD blij met erkenning knelpunten bij hypotheekverstrekking
- 03-10-2016: Maak van PE geen moetje
- 15-12-2016: Overgangstermijn toetsmoment nieuwe leennormen is schijnoplossing

## 11. BESTUUR EN DIRECTIE OvFD

Wytzejan de Jong treedt op 8 juni 2016 tijdens de Algemene Ledenvergadering toe tot het bestuur namens De Hypothekers Associatie. Paul van der Meijs treedt toe namens Romeo Financiële Diensten.

Frank van den Elzen wordt voor een nieuwe periode van drie jaar wordt benoemd voor Van Bruggen Adviesgroep.

**Het bestuur van de OvFD zal dan vanaf 08-06-2016 uit de volgende leden bestaan:**

- |  |  |
|--|--|
| 1. Christian Dijkhof, voorzitter       | The HypotheekCompany   |
| 2. Frank van den Elzen, penningmeester | Van Bruggen Adviesgroep  |
| 3. Tim Schoonbergen, secretaris        | Nedasco  |
| 4. Lodewijk van der Heijden            | Welke / Huis & Hypotheek / Hypotheekshop                                 |
| 5. Tim Rijvers                         | DAK Intermediairscollectief  |
| 6. Marcel Bax                          | SPN  |
| 7. Madiha Leuven                       | Geldshop / Acadium Bastion / FlexGarant Assuradeuren / Financium Primae. |
| 8. Patricia Boer                       | FlexFront Service Partner  |
| 9. Peter van der Linde                 | Van Kampen Groep   |
| 10. Wytzejan de Jong                   | De Hypothekers Associatie  |
| 11. Paul van der Meijs                 | Romeo Financiële Diensten  |

**Directie OvFD**

Colinda Rosenbrand

**Adresgegevens**

**Organisatie van Financiële Dienstverleners**

Vestigingsadres: Kerkverreweide 10, 4261 LM Wijk en Aalburg  
Postadres: Postbus 4, 4260 AA Wijk en Aalburg  
Telefoon: 06 – 46 27 34 38  
Website: [www.OvFD.nl](http://www.OvFD.nl)  
E-mail: [info@ovfd.nl](mailto:info@ovfd.nl)